

Lärarnas skolutvecklingskonferens #LSK23 den 23 mars 2023 i Landskrona!

Konferensbidrag

Session 1 a: Gymnasieskola/grundskola: Lärande och motivation

152: Systematiskt mentorskapsarbete. Lund. Presentatör: Simon Ekvall

160. Missad undervisning. Svedala. Presentatör: Linnea Strand,

168. Thycometern-digitalt verktyg och arbetssätt. Kontinuerlig kunskapsutveckling. Helsingborg.

Presentatör: Katarina Vesterberg, Josefine Karlsson, Jonas Ströberg

Session 1 b: Anpassad grundskola: Elevers lärande

150. Utveckla undervisning för elever med omfattande fysiska och kognitiva funktionsnedsättningar.

Lund. Presentatör: Katja Ambrazaitis

166. Elevers lärande i grundsärskolan. Kristianstad. Linus Bromander och Christina Thelander

187. Hade de gamla filosoferna rätt? Musik och rörelse i anpassad grundskola. Ystad. Presentatör: Lena Svensson, Elisabeth Persson

Session 1 c: Grundskola/gymnasium: Lärares lärande: Forskning och praktik

185. Forskningssamverkan lärares lärande. Lund. Presentatör: Johanna Gustafsson Lundberg, Johanna Borg

178. Äkta lärande eller bara trevliga stunder- att undersöka lärares lärande. Stiftelsen Bladins skolor.

Presentatör: Emma Björemark, Gacic Mihailovic

173. "Ett samtal är alltid mer än ett samtal"- En forskningscirkel om professionella samtal på gymnasiet. Lund/Malmö. Presentatör: Maria Rubin, Karin Wisti

Session 1 d: Förskola/Grundskola: Läsning och förutsättningar för lärande

169. I högläsningens spår. Lässlotsar förskola Malmö. Malin Bejram Elleström, Hannan Qadan Rababeh

181 Lässtrategier-systematiskt kvalitetsarbete i praktiken. Malmö. Presentatör: Ulrika Wirgin, Nina Svensson

184 Lässtrategier med hjälp av Skolverkets läsmodul. Åstorp. Presentatör: Petra Axheimer, Helen Viebke

Session 1 e: Grundskola: Matematik

163 Praktisk forskning i ämnet matematik. Staffanstorps. Presentatör: Ola Stenkvist, Inger Levin

170 Skillnaden mellan traditionell matematikundervisning och TRR. Landskrona. Presentatör: Elise Pettersson, Charlotte Appeltofft

157. Variationsteori-ett stöd för en innehållsinkluderade undervisning. Lomma. Presentatör: Sandra Isaksson, Anneli Lindström

Session 1 f: Förskola: Utveckling av kvalitet i förskola och det kollektiva lärandet

158. Kvalitet i förskolans undervisning. Burlöv. Presentatör: Jenny Olsson Mohammad-Ali

167. Didaktiska begrepp i förskola. Lund. Presentatör: Henriette Vinding Lundberg, Anne Dagner

174. Ett kollektivt lärande för barns möjlighet till språkutveckling oavsett förstaspråk. Östra Göinge. Presentatör: Susanne Ellerström och Sara Broberg

Session 1 g: Grundskola: Förutsättningar för lärande: Att bygga undervisning och motivation

153 Scienceprofil på högstadiet-mot högre studier inom naturvetenskap. Helsingborg. Presentatör: Annika Schell och Vildana Bašić.

162 Lyckas i särskild undervisningsgrupp. Landskrona. Presentatör: Cecilia Ripa, Katarina Engdahl

183. Öka motivation och lärande med betyg från skolår 4? Landskrona. Presentatör: Maria Engkvist, Stina Hyltmark

Session 2 a: Gymnasiet: matematik

171. Vilka åtgärder kan motverka att elever får F i kursen matematik 2 b? Lund. Presentatör: Jenny Rhodin Edsö

172. Bortom vardagen-motivation för matematiken i gymnasiets högre kurser, Landskrona. Presentatör: Erik Thomé

Session 2 b: Förskola: Arbetet med ett gemensamt språk

149. Möjligheter med kontinuerlig handledning. Hur pedagogers kompetensutveckling påverkar barns förutsättningar för språk och kommunikation. Helsingborg. Presentatör: Monika Bengtsson Lundberg, Selma Honsic

154. Nu pratar vi ALLA samma professionella språk-vår väg till likvärdighet. Staffanstorps. Presentatör: Camilla Persson

Session 2 c: Grundskola/gymnasiet: Utveckla språk och lärande:Flerspråkiga elevers lärande

175. Teaching strategies for inclusion of newly arrived students in the English classroom in upper secondary Swedish school. Lund. Presentatör: Bodil Merkel

151. Pedagogisk fortbildning= förändrad lektionsdesign?. Lund. Presentatör: Johanna Svalin, Lotta Thelaus

Session 2 d: Grundskola/gymnasiet: Casemetodik och språk- och kunskapsutvecklande lärande

176. Casemetodik som verktyg för språk- och kunskapsutveckling. Helsingborg. Presentatör: Anna Eliasson Lanz, Helène Wetterberg

161 Casemetodiken: Ett sätt att utveckla språk-och kunskapsutveckling genom kollegialt lärande. Svedala. Presentatör: Andreas Ekblad, Annika Hernmo

Session 2e: Grundskola: Lärande och VR, lärande och spelifiering

164 "Att vilja det jag måste"-spelifiering och elevmotivation. Lund. Presentatör: Annelie Medoc, Pelle Persson

186. Lärande genom Virtual Reality-identifierade effekter av VR som bildstöd i undervisningen. Burlöv. Presentatör: Johan Lind

2 f: Förskola: Att utveckla verksamhet med barnet i centrum

165. Självständiga barn när det passar oss och verksamheten. Lund. Presentatör: Christin Svensson, Karolin Lundholm

179. Den utforskande spiralen-att synliggöra och fördjupa barnens lärande i förskolan. Helsingborg. Presentatör: Eva Ringqvist, Josefin Lillsjö

Session 2 g: Komvux: Lärande ur ett andraspråksperspektiv på komvux

156. Skriftliga prov i yrkesinriktade kurser på Komvux. Malmö. Presentatör: Kristina Hallberg, Yvette Johansson

155. Att integrera språk och ämne i yrkesutbildning för vuxna elever med svenska som andraspråk. Malmö. Presentatör: Zerena Toroczky, Sylvia Stipic,

152. Systematiskt mentorskapsarbete

Nyckelord: mentorskap, skollagen, likvärdighet, hållbar utveckling

Inledning/Bakgrund

Mentorskapsuppdragets syfte beskrivs i skollagens nittonde paragraf vara att: Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.¹

Samtidigt som mentorskapsuppdragets syfte stipuleras tydligt i ovan angivna citat är det däri påtagligt att mentorskapsuppdragets innehåll inte beskrivs eller specificeras i någon större utsträckning. Detta är något som tydligt stärks av resultatet i studien Gymnasielärares uppdrag som mentor. I denna skriver Nordevall att mentorers arbete med elever och samarbete med kollegor kring mentorselever sällan är utvecklat på skolnivå.² Detta föranleder att det förefaller finnas en stor variation i hur uppdraget realiseras i olika verksamheter.³

Mot bakgrund av detta tillsattes en förstelärartjänst på Hedda Anderssongymnasiet med fokus på Social hållbarhet. Efter att tjänstens utformning specificerats till att arbeta med det fjärde globala målet: likvärdighet inom utbildning, kom tjänsten att specifikt inriktas på systematisering av mentorskapsarbetet inom verksamheten. Således påbörjades inledningsvis arbetet med att kartlägga hur mentorskapsarbetet bedrevs inom verksamheten samt vilka eventuella önskemål mentorerna hade kring utvecklingsarbetets innehåll och utformning. Detta ledde i sin tur till att dessa önskemål togs i beaktning i utformningen av en läsårsövergripande planering för samtliga årskurser på respektive program. Vidare tillsattes en så kallad programövergripande fokusgrupp som träffas tre gånger per termin. Utöver mentorer innehåller gruppen även personal ur EHT och har som syfte att diskutera det löpande arbetet med det systematiska mentorskapsarbetet, utifrån den framtagna planeringen. Gruppen utvärderar dels efterhand arbetsgången, samt fungerar som kommunikationskanal mellan och inom programmen.

Syftet med utvecklingsuppdraget har varit att utveckla och systematisera mentorskapsuppdraget utifrån de behov som finns på respektive högskoleförberedande program som erbjuds inom verksamheten. Syftet preciseras i följande frågeställning: Hur påverkas likvärdigheten inom mentorskapsarbetet inom verksamheten om den systematiseras enligt ett gemensamt årshjul?

---

¹Munck, Johan (red.), *Sveriges rikes lag 2022 Tillägg (innehåller författningar fr.o.m. SFS 2021:948 t.o.m. SFS 2021:1344)*, [Norstedts Juridik], [Stockholm], 2022, Skollagen §19

²Nordevall, Elisabeth, *Gymnasielärares uppdrag som mentor: en etnografisk studie av relationens betydelse för elevens lärande och delaktighet*, Högskolan för lärande och kommunikation, Diss., Jönköping, 2011, s.6

³ Det bör givetvis poängteras att uppdraget i sig kräver anpassning efter elevernas individuella behov och därmed till sin natur är ett uppdrag med som kräver viss variation.

Metod

Då utvecklingsuppdragets syfte ej är att bedriva vetenskaplig undersökning, utan snarare verksamhetsutvecklande praktik har ingen metodologisk ansats använts i utformningen av arbetet. Det som snarare kan sägas bidra med systematik är att det sker löpande utvärderingar under arbetets gång, samt en avslutande utvärdering vid läsårets slut.

Resultat/Diskussion/Relevans

Då arbetet fortlöper finns det inte möjlighet att svara på frågeställningen för närvarande.

Då implementeringen av ett skolövergripande projekt av denna typ tar många år att genomföra och därtill utvärdera är dess bidrag till konferensen snarare att väcka kollegiala diskussioner kring mentorskapets syfte och innehåll.

Förhoppningen är att spridning av ett liknande arbetssätt kan uppmuntra och motivera andra verksamheter att arbeta systematiskt med utvecklingen av mentorskapsuppdraget. Detta då uppdraget utgör en stor del av lärarnas arbetsbörda, men där innehållet samtidigt förefaller vara högst personbundet; vilket vidare stöds av Nordevalls studie⁴. Vilket gör att den stöttning elever ges av mentorer till allra högsta grad är knutet till den specifika person de tilldelas som mentor. Att systematisera detta arbete kan förhoppningsvis leda till större likvärdighet inom svensk skola och dessutom hjälpa till att kartlägga elevers behov av stöd.

---

⁴ Nordevall, Elisabeth, Gymnasielärarens uppdrag som mentor: en etnografisk studie av relationens betydelse för elevens lärande och delaktighet, Högskolan för lärande och kommunikation, Diss., Jönköping, 2011, s. 178-179

Bilaga 2: Exempel på mentorshjul årskurs 1-reviderat

160 Missad undervisning

Ett närvarofrämjande projektarbete

Nyckelord: Frånvaro, närvaro, missad undervisning, elevhälsa, mentor

Gymnasieskolan är en frivillig skolform, men när eleven tackat ja till sin programplats förväntas eleven vara på plats i skolan och följa undervisningen. Tyvärr är det inte alltid så, elever tenderar att öka sin frånvaro när de börjar gymnasieskolan (SOU 2017:9). Forskning visar på ett linjärt samband mellan varje missad skoldag och lägre skolresultat (Hanhock et al, 2013). En analys av frånvaro och studieresultat på elever som gick åk3, läsåret 21/22 på vår skola, konfirmerade sambandet mellan missad undervisning och studieresultat. Det är därför viktigt att skolan motverkar frånvaro genom att systematisk främja närvaro. Enligt studier är god lärmiljö, tryggt skolklimat, tidiga insatser, samarbete och individanpassning några viktiga delar av arbetet för att främja närvaro i skolan. Dessutom är det viktigt att all skolpersonal deltar i arbetet utifrån sin roll och sitt uppdrag (Skolverket, 2002). Två av bland de många åtgärder/verktyg som hittills har använts i vår skola för att främja närvaro är samtal med elev och vårdnadshavare kring frånvaron samt indragning av studiemedel. Samtalsfokus har legat på frånvaron vilket kan uppfattas som skuldbeläggande. Vår frågeställning är: Kan vi främja närvaro och elevens studieresultat bättre genom att skifta fokus från frånvaro till studier i vårt förebyggande/främjande arbete?

Skolans elevhälsa stötte på begreppet "Missad undervisning" när vi deltog i skolportens konferens *Elevhälsa, 2021*. Enligt Gren Landell (2018) är begreppet missad undervisning en formulering som pedagogiskt visar vad problemet med frånvaro egentligen handlar om. Det är ingen skillnad på om det är giltigt eller ogiltigt frånvaro, konsekvensen är att all frånvaro innebär missad undervisning som har en negativ inverkan på skolprestationer.

Med inspiration från föreläsningen *Frånvarosamtal - från teori om missad undervisning till praktik* (2021) och fördjupning i Malin Gren Landells bok *Främja Närvaro, att förebygga frånvaro i skolan* (2018) utarbetade elevhälsan en ny metod för hur vi ska arbeta främjande och förebyggande med elevernas närvaro och i förlängningen deras studieresultat. Elevhälsan (specialpedagog, speciallärare, kurator, skolsköterska, studie-och yrkesvägledare) arbetar systematisk med mentorerna och tillsammans kartlägger och följer upp elevfrånvaro varje månad. Elever med 10% eller mer frånvaro under en månad kallas till samtal med ansvarig från elevhälsan och/eller mentor. Samtalet utgår ifrån utarbetade/förutbestämda samtalsfrågor med fokus på vad eleven har missat i undervisningen och hur eleven kommer att ta igen det hen har missat. Skolan erbjuder också eleven stöd för att ta igen det den har missat och vårdnadshavare informeras. Projektarbetet med den nya metoden genomförs under ett år och omfattar gymnasiets åk 1, individuellt alternativ och språkintruktionsprogrammet, totalt 6 klasser. Metodutvärdering samt kvalitetssäkring kommer att grundas på analys av dokumentation av elevsamtal, information från klasskonferenser, frånvarostatistik och studieresultat.

Då projektarbetet med den nya metoden bara har pågått en kort tid (startade höstterminen 2022) har vi i nuläget inga resultat. Vår förhoppning är att vår nya metod ska främja närvaro och ge goda resultat på elevernas studieprestationer.

Vid seminariet kommer vi att beskriva och diskutera om vilka utmaningar och fallgropar som vi har stött på under projektets gång. Ytterligare blir seminariet ett tillfälle att diskutera hur man arbetar på olika sätt för att främja skolnärvaro.

Källor:

Andersson, M & Forsberg, A. (2021) Skolportens konferens Elevhälsa, *Frånvarosamtal - från teori om missad undervisning till praktik.*

Gren Landel, M. (2018) *Främja Närvaro. Att förebygga frånvaro i skolan.* Natur och kultur.

Hanhock, K.J., Shepherd, C.J., Lawrence, D. & Zubrick, S.R. (2013). *Student attendance and educational outcomes. Everyday counts.* A report prepared for the Department of Education, Employment and Workplace Relations, Canberra.

Skolverket, 2022. *Att främja närvaro och förebygga frånvaro.*

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/framja-narvaro-och-forebygga-franvaro#h-Checklistaforattutredafranvaro> (hämtad 202-12-15)

SOU 2017:9. *Det handlar om oss- unga som varken arbetar eller studerar.*

Ansökan till Lärarnas skolutvecklingskonferens

168. Tychometern – ett digitalt verktyg och systematiskt arbetssätt för kontinuerlig kunskapsutveckling hos elever

Nyckelord

Kunskapsutveckling, digitalt verktyg, överblick, gymnasiet.

Syfte och mål

Syftet med Tychometern är att synliggöra lärandet, så att tidiga insatser (Skolverket 2022) för elever som är i behov av stöd och hjälp kan sättas in. Syftet är också att elever, vårdnadshavare, lärare, mentorer, EHT och rektorer kan se elevers lägesstatus kontinuerligt och få en tydlig överblick. Ett mål är att jämna ut lärarens arbetstoppar under läsåret och att undvika dubbelarbete. Ett annat mål är att koppla ihop Tychometern med utvecklingssamtal, både inför, -under och efter samtalen (Skolvärlden 2020).

Ett övergripande syfte är att använda ett verktyg för ändamålet, och att ha allt samlat på ett ställe, med få klick.

Pilotstudier

För att testa arbetssättet och verktyget gjordes en pilotstudie i en klass på Tycho Braheskolan, med tillhörande lärare, mentorer och EHT. Detta genomfördes under en termin. Intervjuer med elever, lärare, rektorer, EHT och vårdnadshavare gjordes under och efter piloten. Intervjuerna visade på att piloten föll väl ut, och verktyget byggs därför nu ut till att omfatta hela Tycho Braheskolan under läsåret 22-23.

Verktyget och arbetssättet

Tychometern är ett verktyg och arbetssätt för kontinuerlig kunskapsutveckling hos eleverna. Underlaget baseras på lärarnas profession, inte enbart på kalla resultat av prov, redovisningar och inlämningar. Lärare markerar med grönt, gult eller rött hur det går för eleven just nu och skriver en motivering till sin markering. Det finns också möjlighet att dokumentera, insatser och extra anpassningar. Eleven kommenterar själv hur det går i olika kurser. Både lärare och elev kan skriva närsomhelst under hela kursen. Tychometern ger en tydlig sammanställning för elev, lärare, mentor, EHT och rektor. Detta möjliggör tidiga och relevanta insatser¹ för elever som behöver stöd och hjälp för att nå just sina mål. När det är dags för utvecklingssamtal är underlaget redan klart. Det har byggts upp under terminens gång av både lärare och elev. Den tydliga, heltäckande sammanställningen underlättar betydligt vid utvecklingssamtalet. Under utvecklingssamtalet (Skolvärlden 2020) skrivs i Tychometern överenskommelser framåt, för att öka kunskapsutvecklingen. Elev och mentor kan kontinuerligt följa upp målen framåt.

Framtid

Efter piloten på Tycho Braheskolan finns en önskan att bygga ut det till samtliga kommunens gymnasieskolor och kanske även i framtiden till andra kommuner och grundskolor.

Referenslista

Skolverket (2022). Tidiga och samordnade insatser för barn och unga – TSI.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-tidigt-stodoch-extra-anpassningar/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga> [2022-04-04]

Skolvärlden (2020). "Vad för slags utvecklingssamtal vill gymnasieeleverna egentligen ha?"

<https://skolvarlden.se/artiklar/vad-slags-utvecklingssamtal-vill-gymnasieeleverna-egentligenha> [2020-12-12]

150. Att utveckla undervisningen för elever med omfattande fysiska och kognitiva funktionsnedsättningar

Nyckelord: Grundsärskola inriktning ämnesområde, omfattande funktionsnedsättning, förhållningssätt, lektionsupplägg, elevernas respons, kunskapsutveckling

Bakgrund:

Litteratur och forskning som berör undervisningen i särskolan är relativt tunn sådd. Vi som arbetar med elever i grundsärskolan och speciellt inom inriktning ämnesområden med elever som befinner sig på en tidig utvecklingsnivå saknar både litteratur som är riktad mot oss och färdigt material som vi kan använda med våra elever. Inom särskolan är undervisningsmaterial och -upplägg därför ofta självtillverkat. Kunskap och undervisningsmaterial stannar ofta hos den enskilda pedagogen.

Elevgruppen är liten och löper risk att glömmas bort både från forskningens sida och från läromedelsförlag. Elever och personal löper risk att deras undervisning inte blir tagen på allvar, att kursplaner och lektionsinnehåll verkar formuleras "över huvudet" på eleverna, att pedagogiska teorier inte kan tillämpas och att omvårdnadsbehovet är mer iögonfallande än kunskapsbehovet.

Vi på Stenröseskolan upplever att vi har en fungerande praktik när det gäller att undervisa även de svårare delarna av kursplanen. Vi har en skolgemensam syn på hur en lektion ska byggas upp och ett levande utvecklingsarbete för att integrera olika teorier i vårt förhållningssätt.

Frågeställning:

Frågeställningen för vårt utvecklingsprojekt är vilka responser elever som befinner sig på en tidig utvecklingsnivå ger som tecken på kunskapsutveckling på vårt samplanerade undervisningsupplägg.

Syfte:

Syftet är att ta reda på hur ett lektionsupplägg behöver se ut så att det gynnar den elevgruppen och att på detta sätt vidareutveckla undervisningen för elever som befinner sig på en tidig utvecklingsnivå.

Metod:

Genom att hela arbetslaget har satt in sig i olika teorier och diskuterat deras betydelse för vår elevgrupp har vi utvecklat vårt förhållningssätt. Baserat på det och på kunskapen om och erfarenheten av elevgruppen har vi skapat en gemensam syn på hur en lektion ska byggas upp och vilka delar som behöver vara med. Vi har genom samplanering skapat ett antal lektioner för eleverna. Nu vill vi gå vidare genom att videofilma lektioner och sambedöma dessa för att fånga elevernas respons som ger tecken på kunskapsutveckling.

Teorianknytning:

Teorier och forskningsområden som har påverkat vårt lektionsupplägg är till exempel tydliggörande pedagogik (Ardoris, 2017), vikten av fysisk aktivitet för hjärnans utveckling (Ekbom et al., 2021), aktiv inläring (Nielsen, 1979), bedömning för lärande (William, 2013), förhållande mellan välmående och inläring (Fagerlund, 2021), förhållande mellan omsorg och pedagogik (Östlund, 2013) och förmågecirklarna (Nilsson Nordfors, 2019).

Resultat:

Projektet så här långt har resulterat i ett manuskript som beskriver vårt förhållningssätt samt en lektionsplanering. Materialet är utgångspunkt för nästa steg där vi ska undersöka elevernas respons.

Diskussion/Relevans:

Utvecklingsprojektet belyser en pedagogisk praktik som sällan ägnas någon uppmärksamhet. När elever inte har förutsättningar att använda sig av tryckta läromedel, måste personalens förhållningssätt bli elevernas läromedel. Kan materialet bidra till att utveckla elevernas kunskapsinhämtning? När elever har omfattande

funktionsvariationer kan det bli en utmaning att fånga deras respons och mycket bygger på den vuxnas tolkningar. Det skulle vara intressant att på konferensen diskutera hur vi kan gå tillväga för att fånga och sambedöma elevernas respons som ger tecken på kunskapsutveckling.

Referenser:

- Ardoris, Louise (2017). *Från kaos till klarhet. Tydliggörande pedagogik i vardagen*. Estland: Ordstark AB 2019.
- Ekbom, Maria; Ekbom, Örjan; Nyberg, Gisela; Norén Selinus, Eva (2021). *Fysisk aktivitet och hjärnhälsa: en bok för skolan*. Stockholm: Natur och Kultur
- Nielsen, Lilli (1979). *Grip och du kan begripa*. Solna: RPH-syn.
- Wiliam, Dylan (2013). *Att följa lärande – formativ bedömning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Fagerlund, Åse (2021). *Välmående i skolan – praktiska lektioner i positiv psykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Östlund, Daniel (2013). *Omsorgsarbete i träningskolan i Relationell specialpedagogik: i teori och praktik / [ed] Jonas Aspelin*, Kristianstad: Kristianstad University Press; s. 95-105.
- Nilsson Nordfors, Marie (2019). *Lära för livet. Motiverande undervisning i särskolan*. Slovenien: GPS group.

166. Att utveckla undervisningen och öka elevers lärande i anpassad skola

Nyckelord: bedömningspolicy, bedömning, pedagogiska strategier, Grundsärskola, Anpassad skola

Bakgrund

Under de senaste fem åren har Norretullskolan A arbetat med att utveckla för att senare förfina en bedömningspolicy (med utgångspunkt i Christian Lundahls bok *Bedömning för lärande*). Anledningen var att vi behövde strukturera hur vi arbetade och vilka metoder vi använde. När vi samtidigt fick en förändring i elevunderlaget som ställde större krav på metoder och tydliga strukturer formulerade vi tillsammans en tydligare metod. Det inledande arbetet med detta redovisas i Josefines Josefssons bidrag från en forskningscirkel kring förstelärare i grundsärskolan (Östlund red, 2017).

Bedömningspolicyn är uppdelad i flera olika delar:

- Pedagogiska strategier (beskriver vad vi skall fokusera på i undervisningen)
- Synliggöra målen (pedagogisk planering och hur den skall användas)
- Synliggöra elevernas kunskaper (hur identifierar vi och synliggör lärandet för oss)
- Återkoppling som för lärandet framåt (hur synliggöra lärandet för eleverna)
- Gör eleverna till ägare av sin lärprocess (fokus på hur eleverna själva kan ta ansvar för sitt lärande)
- Hur vet vi om vi lyckas (Vår metod för att följa upp elevernas lärande och kvaliteten på vår undervisning)

Bedömningspolicyn har sedan implementerats som en del i kommunens satsning på Framgångsrik undervisning. Arbetet med Framgångsrik undervisning leds av lektor Simon Hjort som byggt en struktur för hur utvecklingsarbetet skall se ut, som leder till ett ökat lärande för eleverna inte bara för organisationen.

Nuläge

Hur vet vi om eleverna lyckas?

Hur kan vi använda elevernas utveckling för att förbättra våra metoder?

Nu är dessa frågor i fokus för vårt arbete. Det är detta som vi håller på att utveckla metoder för. En viktig grund för att komma åt dessa frågor är att vi skattar elevernas nuläge, genomför den planerade undervisningen och gör en ny skattning. Detta blir sedan ett underlag för en analys av undervisningen, så att undervisningen i nästa steg kan få större effekt. Vi arbetar nu med att hitta rätt form för skattningarna samt utveckla vår analyskompetens för att kunna komma åt och förstå de resultat vi

identifierat.

För att utveckla detta vidare har vi gått med i det första större forskningsprogram kring undervisning i anpassad skola som genomförts. Det är ett IfoUS-program med namnet "Kunskapsuppdraget i anpassad skola". Det är treårigt och precis i sin linda.

Vårt bidrag

Det vi vill bidra med är en beskrivning av en utvecklingsresa till en skola byggd på medvetna strategier, där elever lyckas för att vi medvetet väljer metoder.

Men också en blick in i framtiden, där vår analys av elevernas lärande leder till undervisning byggd på forskning och beprövad erfarenhet, något som idag i stor utsträckning saknas i anpassad skola.

Referenser:

Lundahl, C. 2014. *Bedömning för lärande*. Studentlitteratur
Östlund, D. (red.), Dehlin, E., Eliasson, L., Falk, M., Gannby, K., Josefsson, J., Klefbeck, K., Rodin, S., Stoltz, M. & Östlund, M., 2017, *Nio förstelärares arbete i grundskola och gymnasieskola: resultat från en forskningscirkel*. Kristianstad University Press. (Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad; nr. 12)

187.Hade de gamla filosoferna rätt om att musik och rörelse är viktigt för psykisk hälsa?

Nyckelord: Anpassad grundskola, temaarbete, musik o drama, lärande, psykisk hälsa

BAKGRUND

Elever i grundsärskolan har alla en intellektuell funktionsnedsättning i olika grad. Vi hade länge funderat på hur vi skulle säkerställa att deras kunskapsinhämtning fanns kvar hos dem efter avslutat inlärningsområde. Deras svaga minnesfunktion är en del av det som gör att inläring inte stannar kvar under en längre tid. Vi var mycket intresserade av om vi kunde finna en metod som hjälpte dem att stärka minnet. Konfucius (551 f.Kr-479 f.Kr) myntade en tes om att *”Det jag hör glömmet jag, det jag ser minns jag, det jag gör kan jag”*

Utifrån detta kom tanken att arbeta med tema under ett helt läsår för att ge eleverna större möjlighet till riktad inläring. Arbetets utveckling fick visa vägen framåt och vi byggde undervisningen utifrån musik och dramaövningar.

FRÅGESTÄLLNING

Kan musik, rytmik och dramaövningar stödja elevers inläring så att deras minne förstärks och ger en god psykiska hälsa?

TEORI

Enligt Lindahl (2018) beskrivs rörelse som följer:

”När kroppen är i rörelse stimuleras nervsystemet och fler synapser bildas mellan kroppens nervceller. Det är inte mängden hjärnceller utan mängden synapser som påverkar människors inlärningsförmåga. Nervsystemet har förmåga att snabbt öka antalet synapser då det stimuleras aktivt vid kroppsrörelse upp till att barn är tio till tolv år.”

METOD

Vi startade temaarbeten för att ge eleverna olika former av inläring. Första temat **Den blå planeten** var inriktat på havet och all inläring hade anknytning till vatten. För att ge eleverna en gemensam utgångspunkt åkte vi till Köpenhamn och akvariet Den blå planet. Undervisningen sammanfattades i en musikal med egenskriven musik och dramaövningar som skapats utifrån elevernas olika förutsättningar. Vi fortsatte med denna form av arbetssätt och under de kommande sju läsåren hade vi olika teman. Samtliga ämnen var involverade i temaarbetena.

Vi filmade undervisningen, för att se hur vi nådde undervisningskvalitet. Musik-/dramapedagogiken kännetecknades av processinriktade undervisningsformer där deltagarna i ickeverbala-/verbala handlingar agerade tillsammans och gav känslor och tankar en kroppslig form. Eleverna fick då upplevelser och insikter om jaget, roller och relationer.

DISKUSSION OCH RESULTAT

Eftersom samtliga ämnen varit involverade i arbetet kan man aldrig helt veta vad som gjort att elever minns temaarbetena. Det har dock varit tydligt att musik och drama hjälpt eleverna minnas och kunna plocka fram det som skedde flera år bakåt i tiden. Vi har tolkat detta som att undervisning genom kroppsliga upplevelser och sånger är ett fantastiskt stöd för minnet.

”Det som lärs in i kroppen fastnar i knoppen”

Musikalen som gjordes i temat **Den blå planeten**, blev dokumenterad med film. All musik från vårt temaarbete har vi samlat i en sångbok. Elever som slutat på grundsärskolan kan fortfarande berätta om undervisningen, musikalen på Ystad Teater, sjunga sångerna eller visa uppskattning när musiken spelas upp.

Eleverna får stärkt självkänsla och ökat självförtroende genom dramaövningar och framträdanden. Detta hjälper dem när de ska samtala med andra på fritiden. Den som får ingå i ett socialt sammanhang mår även psykiskt gott, detta vittnar de själva och deras vårdnadshavare om.

KÄLLOR

Dellgård, Ann- Catherine (2010) Vad kan musik tillföra barns språkliga och sociala utveckling? Göteborgs Universitet.

Kaså, Tommy (2013) Musikens positiva biverkningar. Musikerförbundet.

<https://www.musikerforbundet.se/musikens-positiva-biverkningar/> (hämtad 2022-11-03)

Lindahl, Evelina (2018) Lär med kroppen så fastnar det i knoppen. Dansmatte.se/blogg.

<http://dansmatte.se/2018/10/23/lar-med-kroppen-sa-det-fastnar-i-knoppen/> (hämtad 2022-11-03)

185. På väg mot praktiktäna forskning – ett skolutvecklingsprojekt på gymnasiet med fokus på ökad tillgänglighet

Nyckelord: praktiktäna forskning, skolutvecklingsprojekt, inkludering, tillgänglighet, elevhälsa, tillitsbaserat ledarskap, delakultur

Bakgrund

Skollagen 2011 fastställde att specialpedagogiska insatser, särskild elevvård och skolhälsovård skulle samlas i en gemensam elevhälsa (SFS 2010:800). 2016 förtydligade Skolverket och Socialstyrelsen gemensamt att syftet med elevhälsans arbete ska vara att höja elevernas måluppfyllelse och att betoningen ska ligga på hälsofrämjande och förebyggande insatser (Skolverket och Socialstyrelsen, 2016). Vid läsårsstart 2016/2017 presenterade skolläningen tillsammans med specialpedagogerna Polhemskolans "Basutbud - för en inkluderande undervisning". Basutbudet utgick ifrån den vardagliga undervisningen, fokuserade på ledning och stimulans, och hade till syfte att vara ett stöd i lärarens uppdrag att kompensera för variationer av svårigheter. Sedan läsåret 2018/2019 är Polhemskolans övergripande vision "hälsa för lärande, lärande för hälsa". Under denna period har arbetet för ökad tillgänglighet kommit att vara allt mer i fokus.

Utifrån diskussioner om stödinsatser och om elevhälsans organisation söktes 2021 samarbete med forskare från Lunds universitet för att undersöka hur skolans utvecklingsarbete kan utvecklas till ett praktiktäna forskningsprojekt.

Frågeställningar

1. Hur beskriver skolans personal utvecklingsarbetet för ökad tillgänglighet över tid fram till idag?
2. På vilka sätt beskrivs arbetet ha gynnat elevernas lärande?
3. Hur kan en modell för praktiktäna forskning utformas som tillvaratar den dynamik och de rationaliteter som uppstår i skärningspunkten mellan forskning och skola?

Teori/teorianknytning

Denna studie har tagit sin utgångspunkt i 1980-talets "teacher research movement" som syftade till att minska det som upplevdes som ett glapp mellan den forskning som bedrevs vid universitet och det som pågick i skolverksamheten (Gage, 1978, 1985; Fenstermacher, 1988). Den etnografiska studien *The Moral Life of Schools* har dessutom utgjort en teoretisk ingång vid analysen (Jackson m fl 1993).

Metod och genomförande

Forskningsprojektet har utformats utifrån syftet att utveckla en modell i dialog med pågående utvecklingsprojekt. Dessutom ska pågående utvecklingsprojekt stimuleras till att definieras som praktiktäna forskning. Metodologiskt har projektet tagit intryck av den praxiografiska forskningsprocessen såsom Bueger beskriver den (Bueger, 2011, se även Mol 2010). En praxiografisk ansats försöker komma åt det implicita i praktiken och göra denna explicit. Detta innebär att tolkningsprocessen hamnar i fokus och att praktiker förstås som både meningsfulla och meningsskapande. För att få fatt i dessa mikropraktiker har kvalitativ metod i form av

semistrukturerade intervjuer i en första omgång genomförts och analyserats. Intervjuguiden har utformats i dialog mellan involverade lärare och forskare.

Resultat och diskussion

Projektet är tänkt att bidra med berättelsen om Polhemskolans tillgänglighetsarbete för att få syn på milstolpar och framgångsfaktorer under resans gång. Resultatet hittills visar medvetenhet om tydlighet i riktning och mål. Här framhålls exempelvis tillitsbaserat ledarskap, ”basuppdraget för tillgänglig undervisning”, delkultur och fokus på samarbete mellan EHT och mentorer som framgångsfaktorer. Utmaningar består i att tillgänglighetsarbetet även fortsättningsvis behöver prioriteras och att organisation och struktur för uppföljning och utvärdering kan förstärkas.

Dessutom kan projektet dels bidra till kunskap om hur en modell för praktisknära forskning kan utformas, dels hur arbetet med att utforma en praktisknära forskningsmodell kan omsättas i handlingsstrategier i en lokal skolkontext. Resultatet är intressant för skolor som driver skolutvecklingsprojekt ur ett långsiktigt perspektiv.

Referenser:

- Bueger, C. & Gadinger, F. (2014), “Towards Praxiography: Research Strategies and Techniques” i: *International Practice Theory: New Perspectives*, s 76-96.
- Fenstermacher, G. D. (1988). “The place of science and epistemology in Schön’s conception of reflective practice”, i: P. P. Grimmett & G. L. Erickson (red.), *Reflection in teacher education*. New York: Teachers College Press, s 39-46.
- Gage, N. (1978). *The scientific basis of the art of teaching*. New York: Teachers College Press.
- Gage, N. (1985). *Hard gains in the soft sciences. The case of pedagogy*. Bloomington, IN; Phi Delta kappa.
- Jackson, P. W., Boostrom, R. E., Hansen, D.T. (1993). *The Moral Life of Schools*. Jossey-Bass Publishers.
- Mol, A. (2010). ”Actor-network theory: sensitive terms and enduring tensions”, i: *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 50 (1), s 253-269.
- SFS 2010:800. Skollagen.
- Skolverket (2019). *Hälsa för lärande, lärande för hälsa*. Forskning för skolan.
- Skolverket och Socialstyrelsen. (2016) *Vägledning för elevhälsan*.

178. Äkta lärande eller bara trevliga stunder? - Att undersöka lärares lärande

Nyckelord: kollegialt lärande, äkta lärande, kompetensutveckling, lärande organisationer, systematiskt kvalitetsarbete, utvärdering

Bakgrund

Under hösten 2021 fick vår skola en riktad inspektion från Skolinspektionen angående trygghet och studiero. Denna riktade inspektion ledde till att skolutvecklings- och ledningsgruppen på skolan lade upp en plan för att förbättra just trygghet och studiero på skolan. Vårt utvecklingsarbete kom att handla om värdegrundsarbetet på skolan och alla lärare deltog därför i olika aktiviteter för att lära sig mer om detta. Katz och Ain Dack (2017) menar att äkta lärande “sker när den lärande är en aktiv deltagare i konstruerandet av kunskap och ständigt tänker på hur ny information bekräftar eller utmanar befintliga uppfattningar, föreställningar och idéer” (s 44). För att ett utvecklingsarbete ska lyckas är det önskvärt att det sker ett äkta lärande. Lärare på skolor i Sverige deltar många gånger i fortbildningsprojekt av olika slag. Flera arbetstimmar läggs ner på det som kallas systematiskt kvalitetsarbete eller kollegialt lärande. Frågan är om alla timmar leder till ett äkta lärande hos de lärare som deltar. Katz och Ain Dack (2017) menar att forskning har visat att effektiviteten hos grupper för kollegialt lärande är lägre än vad man önskat och påpekar att kollegialt lärande ofta handlar om att göra saker tillsammans snarare än att lära sig saker tillsammans. Tyngdpunkten hamnar då på aktiviteter istället för lärande (ibid). Även Timperley (2013) menar att effekten av fortbildning på skolor är tveksam. Detta har fått oss att vilja undersöka hur utvecklingsarbetet på vår skola har upplevts av lärarna.

Frågeställning: Hur har lärarna upplevt sitt lärande utifrån ovanstående definition av äkta lärande?

Beskrivning av utvecklingsarbetet

Utvecklingsarbetet kring skolans värdegrund har bestått av tre delar: Skolverkets moduler om skolans värdegrund, läsning av bok och en studiedag där vi skapade en värdegrundsplan. Upplägget växte fram efter hand som vi i skolutvecklingsgruppen såg olika behov i organisationen.

Metod

För att ta reda på hur lärarna upplevt arbetet har detta utvärderats genom frisvarsenkäter. Det är svaren på frågorna i enkäten som ligger till grund för analysen av vilka spår av äkta lärande som kan urskiljas. Sex frågor ställdes, varav två riktade sig specifikt mot lärarnas upplevelser av hur de tänker kring och planerar sitt arbete med eleverna utifrån det fokus det systematiska kvalitetsarbetet har haft. Svaren på samtliga frågor har dock analyserats för att hitta tecken på äkta lärande.

Resultat

Resultatet visar att några lärare upplevt äkta lärande under utvecklingsarbetet. De flesta lärarna är väldigt positiva till arbetet i sig, både innehåll och arbetsform. Det är endast en lärare som uttrycker att arbetet inte gett något. På så sätt kan man säga att lärarna var nöjda och att de har haft trevliga stunder som upplevts meningsfulla, men huruvida de lärt sig något som förändrat deras sätt att tänka framkommer inte i särskilt många svar.

Diskussion

Resultatet visar att utvärderingen av arbetet behöver förfinas. Några frågor som skulle behöva diskuteras är:

- Hur tar man reda på om det sker äkta lärande hos lärarna inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet?
- Vilka metoder finns det för att ta reda på detta?
- Kan man som skolutvecklare få en bättre bild av lärares lärande om man följer upp enkäter med intervjuer?

Referenser

Katz, S. & Ain Dack, L. (2017). *Professionsutveckling och kollegialt lärande*. (Matilda Nagy, övers.). Natur och Kultur. (Originalutgåvan publicerad 2013)

Timperly, H. (2019). *Det professionella lärandets inneboende kraft*. (Lisa Sjösten, övers.). Studentlitteratur. (Originalutgåvan publicerad 2011)

173. "Ett samtal är alltid mer än ett samtal"-

En forskningscirkel om specialpedagogens kvalificerade samtal i gymnasieskolan

Syfte i det pågående praktiktäna forskningsprojektet är att bidra med kunskap om hur några specialpedagoger på en gymnasieskola beskriver specialpedagogens uppdrag som kvalificerad samtalspartner. På den aktuella gymnasieskolan ses inkludering och tillgänglighet som centralt i skolans utvecklingsarbete och därmed också i de kvalificerade samtal som specialpedagogerna för. Det finns idag få empiriska studier om att stödja en inkluderande praxis (Göransson & Nilholm, 2014; Haug, 2017). Det är också nytt att relatera inkludering till tillgängliga skol- och lärmiljöer (von Ahlefeldt Nisser, 2021; von Ahlefeldt Nisser, Olsson, Lindqvist & Lundgren, 2018). Tidigare forskning visar även att det finns begränsad kunskap om specialpedagogers kvalificerade professionella samtal och deras roll i pedagogisk handledning och utvecklingsarbete (Sundqvist, von Ahlefeldt Nisser & Ström, 2014). Forskningsfrågor som ställs är:

- Hur används specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner?
- Vad utmärker specialpedagogens förhållningssätt i kvalificerade samtal?
- Vilka organisatoriska förutsättningar förstås som betydelsefulla i relation till specialpedagogen som kvalificerad samtalspartner?

Projektet genomförs som en forskningscirkel med drag av aktionsforskning (Persson, 2009; Rönnerman, 2018). I forskningscirkeln deltar sex specialpedagoger verksamma vid en större gymnasieskola under ledning av en universitetslektor. Forskningscirkeln har pågått från läsåret 2020/2021 och avslutas under läsåret 2022/2023. Träffarna har skett tre till fyra gånger per termin, under pandemin digitalt för att därefter ersättas av fysiska träffar.

Gruppen har under ledning av forskaren genomfört två fokusgruppsintervjuer utifrån gemensamt formulerade frågor. Resultatet har sedan analyserats tematiskt (Braun & Clarke, 2006) och arbete pågår med att gemensamt skriva fram en rapport. Sammantaget förstås och diskuteras resultatet med utgångspunkt i systemteori (Öquist, 2018) och i en inkluderande kommunikationspedagogik (von Ahlefeldt Nisser, 2021).

Den inledande analysen visar på tre övergripande teman: Specialpedagogens samtal som planerade och spontana, ämnen i samtal med lärare, med EHT och specialpedagoger emellan samt skolkulturen- och ledarskapets betydelse för samtal. Specialpedagogens styrning och riktning i samtal tycks ha betydelse i de samtal som förs med lärare samtidigt som resultatet visar på vikten av utrymme för såväl spontana som planerade samtal. Oavsett samtalets form framträder det som grundläggande med förtroendefulla relationer för att samtalen ska äga rum liksom att möjlighet ges till gemensam reflektion. Ämnen i samtal rör ofta specifika situationer, elever, men också bedömningssituationer och extra anpassningar. Skolledares kompetens men också förståelse för specialpedagogens uppdrag ses som grundläggande för att professionella samtal ska leda i en skolutvecklande riktning. Att skolledare, lärare, elevhälsa och specialpedagoger verkar i en gemensam riktning- med kvalificerade samtal som en del- förstås som väsentligt i det pågående arbetet med en tillgänglig lärmiljö.

Referenslista

- von Ahlefeldt Nisser, D. (2021). *Professionella pedagogiska samtal för en inkluderande skolkultur*. Studentlitteratur.
- von Ahlefeldt Nisser, D., Olsson, Lindqvist, G., & Lundgren, M., (2018). *Värderingsverktyg för tillgänglighet i förskola och skola. Möjligheter och fallgropar i praktiken*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Göransson, K. & Nilholm, C. (2014). Conceptual diversities and empirical shortcomings – a critical analysis of research on inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 265-280.
- Haug P. (2017). Understanding inclusive education: ideals and reality. I: *Scandinavian Journal of Disability Research*, 19:3, 206-217.
- Persson, S. (2009). *Forskningscirklar: en vägledning. Resurscentrum för mångfaldens skola*. Avdelningen barn och ungdom. Malmö stad.
- Rönnerman, K. (2018). Vikten av teori i praktikinära forskning: Exemplet aktionsforskning och teorin om praktikarkitekturer. I: *Utbildning och Lärande*, 12(1), 41-54.
- Sundqvist, C., von Ahlefeldt Nisser, D., & Ström, C. (2014). Consultation in special needs education in Sweden and Finland: A comparative approach. *European Journal of Special Needs Education* 29(3), s. 297-312.
- Öquist, O. (2018). *Systemteori i praktiken: konsten att lösa problem och nå resultat*. Gothia

169. I högläsningens spår - Läslotsar i förskolan

Nyckelord: Högläsning, läsande förebilder, språk- och kunskapsutveckling, inkludering, estetiska uttrycksätt

Inledning och bakgrund

Högläsning bidrar till barns språkutveckling och ger dem möjlighet att förstå sig själva och sin omgivning (Kärnebro, 2018 & 2021). Genom att läsa *med* barnen på varierade sätt och utifrån estetiska uttrycksformer inkluderas alla barn (Eliasson, 2017). För att barn ska kunna ta del av komplexa texter och lära sig att läsa i en skolkontext måste de förstå innehållet (Björk–Willén, 2022), men att kunna delta i bokläsning och att bli boklyssnare är en färdighet som barn behöver få lära sig som en del av sin språkutveckling (Heikkilä, 2019). Det här konferensbidraget bygger på erfarenheter från *Läslotsar i förskolan* som startade 2019 i Malmö stads förskoleförvaltning, med stöd av Kulturrådet, samt en pilotstudie av projektet som genomfördes 2022. Med fokus på högläsning, som en del av barns språkutveckling, delas erfarenheter från projektet och resultat från pilotstudien genom att lyfta framgångsfaktorer och diskutera utmaningar.

Projekt och pilotstudie

Syftet med *Läslotsar i förskolan* är att skapa hållbara långsiktiga strategier för att stödja barns tidiga språk- och kunskapsutveckling. Projektet har fokus på kompetensutveckling av förskollärare och barnskötare som läsande förebilder för att på så sätt inkludera alla barn, det vill säga lotsa barnen in i språket via högläsningen. Målgruppen i projektet är barn från 0 år upp till förskoleklass. Läsprojektet bygger på de läsprocesser som respektive läslots driver på sin förskola/förskoleklass utifrån innehållet vid gemensamma utbildningstillfällen.

Pilotstudien av projektet *Läslotsar i förskolan* hade syftet att få en fördjupad kunskap om hur verksamheten och läslotsens roll har utvecklats genom projektet. Studien byggde på djupintervjuer med fem av 34 utvalda läslotsar. Intervjuerna som pågick i 60 min utgick ifrån sju på förhand formulerade frågor med fokus på läslotsarnas upplevelse av projektet genom handledning, kollegialt utbyte, material med mera. Analysen av datamaterialet byggde på sökande efter indikatorer som mönster, likheter, skillnader, möjligheter och utmaningar. För att få en helhetsbild av projektet har genomföraren av djupintervjuerna deltagit vid två av utbildningstillfällena samt haft ett flertal samtal med projektledarna innan och efter intervjuer och utbildningstillfällen. Då studien är tämligen begränsad i omfattning kan resultatet främst ge indikationer på utvecklingsmöjligheter för projektet såväl som mer omfattande studier av det, därav benämningen pilotstudie.

Resultat och utveckling

Sedan starten 2019 syns utvecklingen av verksamheten genom att läslotsarna har gått från att läsa *för* barnen till att läsa *med* dem. Denna utveckling bekräftas i pilotstudien där resultatet bland annat visar att projektet har bidragit till skapandet av mer stimulerande läs- och lärmiljöer i verksamheterna. Böcker och högläsning är nu mer tillgängligt och en naturlig del i den dagliga undervisningen. Genom att läslotsarna har fördjupat sin kunskap om tidig högläsning har de även utvecklats i sin egen roll som läsande förebild. Den största utmaningen med projektet som läslotsarna lyfter fram i intervjuerna är spridningen av kunskap och erfarenhet från projekt till kollegor utanför den egna avdelningen eller förskolan.

Resultatet från pilotstudien visar att det finns behov av fortsatta studier och utvecklingsarbete som fokuserar på vad högläsningen gör för skillnad för barns språk- och kunskapsutveckling.

Referenser

Björk–Willén, P. (2022). *Språkutvecklande förskola*. Ifous rapportserie 2022:1. Stockholm: Ifous.

Eliasson, Sara (2017). *Högläsningens skriftspråkliga samspel*. Masteruppsats: Göteborgs universitet.

Heikkilä, M. (2019). Språkutveckling för flickor och pojkar i förskolan – finns det skillnader i hur språkutvecklande samtal görs? I M. Magnusson & M. Norling (Red.) *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan: flerdimensionella perspektiv* (s. 41–53). Stockholm: Liber.

Kärnebro, K. (2018 & 2021). *Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan*. Skolverket.

181. Lässtrategiprojektet (LSP)- systematiskt kvalitetsarbete i praktiken

Nyckelord: lässtrategier, läsförståelse, läsfrämjande, kollektivt kollegialt lärande, måluppfyllelse, systematiskt kvalitetsarbete

Inledning

Skolinspektionens rapport ”Läsfrämjande arbete i grundskolan 2022” visar att läsintresset sjunker, skillnaderna mellan elever ökar och att samtliga granskade skolor behöver arbeta mer läsfrämjande. Lässtrategiprojektet inleddes för fem år sedan och är en framgångsfaktor i arbetet med lässtrategier och att främja läsförståelse i samtliga ämnen.

Bakgrund

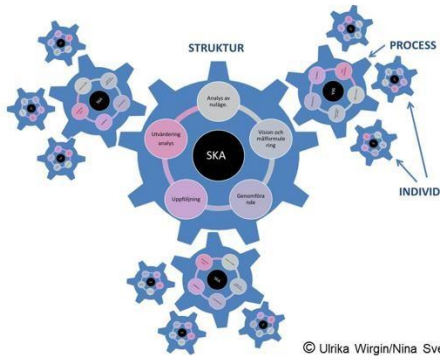
Våren 2017 hade vi resultaten från nationella provets läsförståelse i åk 6. 45% av eleverna nådde inte målen i läsning på vår kommunala 6-9-skola i centrala Malmö med många elever från stadens utanförskapsområden och med annat modersmål än svenska. Nyckeln till skolframgång är läsning så när eleverna inte uppnådde målen för godtagbara kunskaper, påverkade detta deras resultat i samtliga ämnen. Samtidigt hade vi under läsåret gjort en kartläggning, genom lektionsobservationer, kring hur vi som pedagoger använde oss av språkutvecklande arbetsätt i våra klassrum. Analysen av resultatet visade att vi behövde lära oss mer om språkutvecklande strategier för att kunna möta elevernas behov.

Frågeställning

Inom ramen för vårt systematiska kvalitetsarbete ville vi stärka elevernas läsförståelse och måluppfyllelse samt pedagogernas förmåga att använda de språkutvecklande verktygen i allmänhet och lässtrategier i synnerhet. Skulle ett lässtrategiprojekt kunna möta alla dessa behov?

Teorianknytning

I lässtrategiprojektet utgick vi från Timperleys (2015) modell ”spiral of inquiry” då elevernas behov av läsförståelse krävde att vi mötte pedagogernas behov av verktyg att undervisa i lässtrategier, där Gibbons (2010) ”stöttning av läsning av text på hög kognitiv nivå” blev utgångspunkten i det elevnära arbetet, samtidigt som vi arbetade inom ramen för vårt systematiska kvalitetsarbete, vilket innefattar de tre komponenterna innehåll, process och metod (Håkansson 2013) för att försäkra oss om att de handlingar vi genomförde skapade förståelse för sammanhanget, siktade mot utvärderingsbara mål samt gav förutsättningar för ett kontinuerligt arbete med en tydlig struktur som omfattade flera nivåer (se bild 1). Att arbeta utifrån varje elevs proximala utvecklingszon (Cummins 2017) var ett ledord på såväl grupp- som individnivå.

© Ulrika Wirgin/Nina Svensson

Bild 1: Systematiskt kvalitetsarbete i verksamheten på struktur-, process- och individnivå illustrerat som kugghjul för att synliggöra hur de är avhängiga varandra.

Metod

Inledningsvis fick samtliga elever i åk 7 göra ett läsförståelsetest. Därefter valdes de elever med störst behov av lässtrategier ut till projektet, som varade under 10 veckor, tre morgnar i veckan. För eleverna aktuella SO- och NO-texter skulle vara i fokus under en-till-en undervisningen för att öka motivationen.

13 pedagoger och elevassistenter och 16 elever, som identifierades ha stort behov av lässtrategier, ingick initialt i projektet, men skolans samtliga pedagoger deltog i fortbildningen utifrån Timperleys modell, varför vi under hösten höll föreläsningar och workshops med fokus lässtrategier. Parallellt hade vi studiecirkel kring språkutvecklande SO- och NO-undervisning i enlighet med Bjerregaard & Kindenberg (2015) och Kindenberg & Wiksten (2017). Pedagogerna skulle få fler verktyg att använda under LSP och i sina helklasser. Det språkutvecklande arbetet i klassrummen skulle sedan på nytt observeras och utvärderas. Likaså skulle elevernas läsförståelse följas upp med ett nytt test vid terminsslut.

Resultat

Vid avstämning efter halva terminen betonade pedagogerna positiva synergieffekter:

- bättre förförståelse och självförtroende hos eleverna
- aktivare elever tack vare bättre förkunskaper.
- relationsbygge som sedan återspeglades positivt i klassrummen.
- pedagogerna som fått ökad insikt i elevers svårigheter i läsförståelse och fått syn på texter i andra ämnen.
- ökade ämneskunskaper i SO och NO.

Vid uppföljningen vid terminsslut hade de elever som deltagit i LSP ökat sin läsförståelse mer än övriga elever. Differensen landade på +1,5 poäng vilket gav 6 procentenheter högre resultat. 56% av eleverna som förut låg på Stanine 1 hade nu minskat till 42%.

Våren 2019 gjordes en uppföljning av hur väl pedagogerna behärskade och använde de språkutvecklande strategierna i klassrummet. Inom samtliga områden kunde vi se en förbättring, men det område som stack ut mest positivt var lässtrategier (bild 2).

Bild 2: Uppföljning av språkutvecklande arbetssätt i klassrummen visar en generell förbättring av hur lärarna använder dessa. Fråga 5 handlade om i vilken grad läraren använder sig av lässtrategier i sin undervisning.

När eleverna som gått i åk 6 2017 skrev nationella provets läsförståelse på våren 2020 i åk 9 nådde 85 procent målen (bild 3).

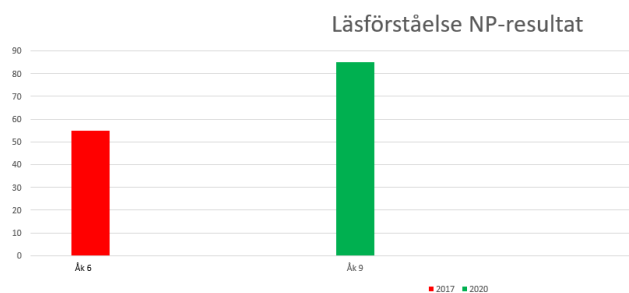

Bild 3: Antal elever i procent som nådde målen på NP läsförståelse i åk 6 (2017) Samt i åk 9 (2020).

Slutsats

Vi kunde dra slutsatsen att ju mer förtrogen du som lärare är med dina verktyg för att nå alla elever, i desto större utsträckning använder du dem och att detta ger en positiv effekt på elevernas läsförståelse. Eftersom LSP visade sig vara framgångsrikt har vi inför varje läsår utökat såväl antalet elever som pedagoger. I skrivande stund deltar 42 elever och 20 pedagoger i LSP.

Referenser

- Bjerregaard, M. & Kindenberg, B. (2015). Språkutvecklande SO-undervisning – strategier och metoder för högstadiet. Stockholm: Natur & Kultur
- Cummins, J. (2017). Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid Stockholm: Natur & Kultur
- Gibbons, P. (2010). Lyft språket lyft tänkandet. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag
- Håkansson, J. (2013). Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem. Lund: Studentlitteratur
- Kindenberg, B. & Wiksten, M. (2017). Språkutvecklande NO-undervisning – strategier och metoder för högstadiet. Stockholm: Natur & Kultur
- Skolinspektionen (2022). *Läsförståelsearbete i grundskolan 2022 med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4-6. Tematisk kvalitetsgranskning.* Stockholm: Skolinspektionen
- Timperley, H. (2015). Det professionella lärandets inneboende kraft. Lund: Studentlitteratur

184. Effektstudie av lässatsning utifrån modul i Skolverkets Lärportal

Nyckelord: Lässatsning, lärmodul, elevers lärande, kollegialt lärande

Läsåret 2022/2023 arbetar Åstorps samtliga grundskolor med en modul i Skolverkets Lärportal inom ramen för Skolverksprojektet Nyanländas lärande. Genom skriftligt kollegialt lärande under ledning av processledare och skolledare prövar vi vetenskapligt effekter på elevers lärande av bland annat modulen Tolka och skriva text.

Bakgrund och teoriansknytning

Bakgrunden till arbetet är ett behov att kunna återkoppla till Skolverket vilka effekter projektet ”Nyanländas lärande” får på elevernas lärande och utveckling. I detta projekt ingår samtliga 300 lärare i Åstorps sju grundskolor.

Skolverkets plattform Lärportalen innehåller många olika lärmoduler där lärare får i uppdrag att läsa forskningsartiklar (A-uppdrag), diskutera teorier och därefter planera (B-uppdrag) och genomföra (C-uppdrag) föreslagna metoder i praktiken. Avslutningsvis reflekterar lärarna kring A-, B- och C-delarna i ett avslutande D-uppdrag. Lärportalen har fått stor spridning i Sverige, men har aldrig tidigare effektstuderats ingående. I projektet används bland annat modulen Tolka och skriva text, framtagen under ledning av Anna Winlund på Göteborgs Universitet.

Timperelys (2019) och Robinsons (2015) forskning visar att utveckling av elevernas lärande är avhängigt av lärarnas professionsutveckling och utveckling av undervisning. Det är därför angeläget att studera lärares syn på hur elever påverkas av lärares undervisningsutveckling.

Frågeställningar/syfte

Syftet är att undersöka hur elevernas lärande utvecklas när lärare genomför uppdrag som ingår i modulen Tolka och skriva text. Vilka indikationer på elevers lärande observerar lärare? Vilka nya inslag prövar lärarna i undervisningen mer konkret? Hur väl fungerar det att utveckla undervisningen genom kollegialt lärande utifrån Skolverkets lärplattform?

Metod

Insamling av data sker via en vetenskaplig metod som bygger på skriftlig individuell reflektion och skattning efter varje genomförd handling samt efterföljande analys av text och siffror (Lackéus, 2021). Data samlas in via ett digitalt forskningsverktyg anpassat för upplevelseinsamling (Larson & Csikszentmihalyi, 1983), där såväl kvalitativ text som kvantitativ skattning av effekter samlas in longitudinellt från samtliga deltagare efter varje genomfört uppdrag. Kausala orsak-effekt-samband etableras genom att varje genomfört uppdrag i Lärportalen kopplas till en skriftlig reflektion och effektskattning från var och en av de 300 deltagande lärarna. Textanalys av de 1200 insamlade reflektionerna sker därefter. Några effektindikatorer lärare väljer mellan för att skatta elevernas lärande är; ökat samspel, ökad kommunikation, ökad uppmärksamhet, deltar i samtal, ställer fler frågor. Skriftlig reflektion och skattning kompletteras med semistrukturerade intervjuer med lärare i arbetslag F-3, 4-6 och 7-9.

Resultat & Diskussion

Detta är en pågående datainsamling som avslutas våren 2023. Analys sker löpande, eftersom data samlas in longitudinellt. Studien kommer kunna visa vilka effekter lärare anser att det ger att tillämpa de olika föreslagna pedagogiska metoder som ingår i lärmodulen, samt hur Skolverkets Lärportal fungerat i praktiken för dessa 300 lärare. Diskussionen kommer handla om vad blir det för effekter när kompetensutveckling går från en teoretiskt, vetenskapligt grundad artikel till att omsättas i undervisningens praktik.

Relevans

Studien bidrar med ökad insikt om vad en kollegial fortbildningsinsats utgående från Skolverkets Lärportal kan ge för lärande på elevnivå när den tillämpas i undervisningspraktik.

Studiens resultat riktar sig främst till lärare och skolläda, men även till andra verksamma inom skolväsendet som intresserar sig för hur vetenskapligt framtagen kunskap kan tillämpas praktiskt för att utveckla undervisningen och vad det kan ge för resultat.

Källor

Brockbank, A. and McGill, I. Facilitating Reflective Learning in Higher Education 2nd edition. (2007). Berkshire, England: Open university Press

Lackéus, M. (2021). Den vetenskapande läraren - en handbok för forskning i skola och förskola. Studentlitteratur.

Larson, R., & Csikszentmihalyi, M. (1983). The experience sampling method. In M. Csikszentmihalyi (Ed.), Flow and the Foundations of Positive Psychology: The Collected Works of Mihaly Csikszentmihalyi (pp. 21-34). Springer Nature.

Robinson, V. (2015) Elevnära skolläda. Stockholm: Lärarförlaget.

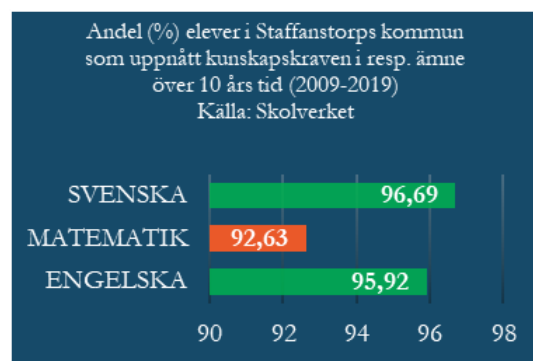
Timperely, H. (2019). Det professionella lärandets inneboende kraft. Lund: Studentlitteratur. Skolforskningsinstitutet; Artikel Hur har lärare använt forskning i undervisningen?

163. Praktisk forskning i ämnet matematik

Nyckelord: matematik, rutiner övergångar, intensivundervisning, trygghetskapande undervisning, praktisk forskning, skolutvecklingsprocess.

Bakgrund

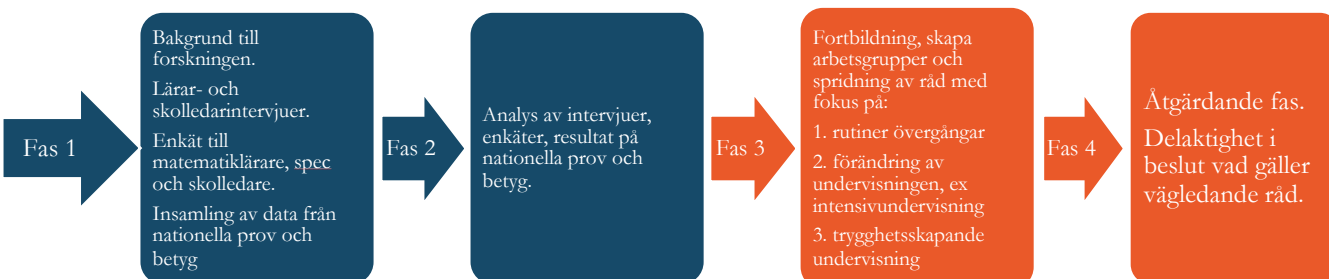
Enligt skollagen ska utbildningen inom skolväsendet vila på en vetenskaplig grund. Eftersom matematik är det ämne som över tid har flest elever med svårigheter att klara kunskapskraven är det av största intresse att efterforska vad bakgrunden till detta kan vara och hur man på sikt kan förändra detta. Vi ville få fram förslag på reella förändringar som skulle kunna öka måluppfyllelsen i matematik. Projektet kan därmed ses både som ett praktisk forskningsprojekt och en utvecklingsinsats. Forskningen kan ge inspiration, men resultaten kan aldrig bara importeras in i en verksamhet, därför behövs en skolutvecklingsprocess.

Projektledning

Projektledningsgruppen består av lärare, speciallärare, skolledare, utvecklingsledare, förvaltningschefer och forskare.

Tidsplan i fyra faser

Syfte

Syftet har varit att utveckla och förändra undervisningen för att öka elevernas måluppfyllelse i matematik. Andelen elever i årskurs 9 som får betyget F minskar från nuvarande nivå (8 procent) och kommer i nivå med andra ämnen (ca 5 procent).

Frågeställning

Hur förändrar vi undervisningen så att vi minskar andelen elever som får betyget F i matematik?

Teorianknytning

Medelstaundersökningen⁵ visar att 15 procent av eleverna i årskurs 9 inte når längre än till den genomsnittliga nivån för årskurs 4.

Skolverkets rapport nr 221: Lusten att lära – med fokus på matematik⁶. Utbildningens kvalitet kan förbättras genom att den i högre grad omfattas av följande:

- Mer varierad undervisning
- Minskning av lärobokens dominans
- Gemensamma samtal som utvecklar matematiskt tänkande

Elever med mycket låga prestationer i matematik⁷. I en kommun har drygt 7 procent av elever som deltagit i det nationella provet i matematik uppvisat mycket låga prestationer. Knappt hälften av dessa elever uppgavs ha särskilt stöd.

Elever i matematiksvårigheter – förklaringar och förslag till åtgärder⁸. Det finns ett behov av att utveckla målinriktade interventionsprogram i matematik på grundskolan.

Metod

Analys av resultatet för nationellt prov i matematik för årskurserna 3, 6 och 9 samt uppföljning av beslut om särskilt stöd. Jämförelse provbetyg med slutbetyg.

Analys av lärarenkät om förbättring av undervisningen, 76 respondenter

Analys av semistrukturerade intervjuer med skolledare och lärare om hur matematikundervisningen kan förbättras. 26 lärarintervjuer och 14 skolledarintervjuer i grupp.

Resultat

Denna praktikinräna forskning har skrivit fram några vägledande råd att påbörja eller fortsätta med.

- Utveckla stadiövergångar och uppföljning av ämnesprov.
- Öka andelen elever som genomför ämnesproven.
- Utveckla intensivundervisning i hela kommunen.
- Förändring av undervisning.

⁵ Engström, A och Magne, O (2003). Medelsta-matematik.

⁶ Skolverkets rapport nr 221 (2003). Lusten att lära – med fokus på matematik.

⁷ Engström, A (2017). Forskningsrapport - Elever med mycket låga prestationer i matematik.

⁸ Karlsson, I (2021). Elever i matematiksvårigheter. Lund: Studentlitteratur.

Diskussion

Samtliga skolor har genomfört förändringar i enlighet med råden som studien har gett. Förändring av undervisning är kanske det mest utmanande rådet att arbetare vidare med. Här hoppas vi att våra kommunövergripande ämnesnätverk kan vara bra plattform för kollegialt lärande.

Relevans

Vi är nu inne i fas fyra och skolutvecklingsprocessen är i gång. Att dela med sig av de lärdomar vi tagit är ett lärande i sig. Vi tror och hoppas att många kan berika vår skolutvecklingsprocess i kollegiala samtal.

Referenser

Engström, A (2017:22). [Elever med mycket låga prestationer i matematik](#). Forskningsrapport: Karlstads universitet.

Engström, A och Magne, O (2003). [Medelsta-matematik](#). Rapporter från Pedagogiska institutionen, Örebro universitet, 4

Lackéus, M. (2021). [Den vetenskapande läraren](#). Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, I (2021). [Elever i matematiksvårigheter](#). Lund: Studentlitteratur.

Skolverkets rapport nr 221 (2003). [Lusten att lära – med fokus på matematik](#).

170. Struktur:

Skillnaden mellan traditionell matematikundervisning och matematikundervisning med TRR (tänka, resonera och räkna) i skolår 1–3.

Nyckelord: matematik, kommunikation, kollegialt lärande, glädje, årskurs 1–3, TRR

Bakgrund

2018 valde Landskrona stad att gå med i matematiksatsningen TRR tillsammans med NCM och SKR. Detta valde Landskrona stad efter dåliga matematikresultat i Pisaundersökningen 2015. I denna satsning är hela styrkedjan involverad, från utbildningsnämnden till oss lärare. Syftet var att få en likvärdig matematikundervisning och stärka lärarnas kompetens i matematik. Utmaningen var och är fortfarande att ändra från traditionell- till matematikundervisning med TRR. Utmaningen är också att matematikinnehållet i materialet från TRR ligger på en högre nivå och det krävs mycket av varje enskild lärare.

Frågeställning

Vad gör TRR undervisning för skillnad för vår undervisning, våra elever/lärare i skolår 1–3 jämfört med traditionell undervisning?

Med traditionell undervisning syftar vi till undervisning där läraren förmedlar kunskaper och eleverna lämnas ensamma efter lärarens genomgång till att upprepa metoder och procedurer.

Teorianknytning/tidigare studier

Olsson & Darcy (2021) tar upp att flera rapporter visar att elever som får traditionell undervisning har ytliga kunskaper som snabbt glöms bort och att eleverna ofta är oengagerade inför skolmatematiken. Vidare står det att en korrekt lösning som bygger på att eleven upprepar en memorerad procedur utgör inte bevis på att eleven har förstått, bara att eleven minns proceduren. För att arbeta med elevernas förståelse i matematik är det nödvändigt att uppmuntra eleverna att motivera sina lösningar. Eleverna måste själv få upptäcka sina lösningsmetoder. Att planera undervisning där eleverna lär sig att resonera ställer andra krav på läraren än vid traditionell undervisning. Läraren måste ställa rätt frågor som utmanar och får eleverna att sätta ord på sitt eget lärande.

Berg och Lindholm (2022) menar att vi lärare måste ändra vårt sätt att undervisa för att få fler elever att upptäcka glädjen i matematik. De understryker att lärarna är nyckeln till skillnad. För att eleverna ska upptäcka glädjen till matematik bör kommunikation och resonemang vara i fokus genom en lärarledd och varierad undervisning.

Metod

Vi arbetar med TRR i skolår 1–3. Elevernas resultat mäter vi med Skolverkets bedömningsstöd samt NP. Varje vecka träffas lärare för samma årskurs och diskuterar samma lektioner som de genomfört i sina klassrum. Under dessa träffar följer lärarna en samtalsmodell från NCM, där fokus är att

lärarnas matematikkunskaper fördjupas. Vi har valt att skicka ut en enkät till lärare i Landskrona som arbetar med TRR. Vi har även valt att göra intervjuer med några elever. Detta utvecklingsarbete är relevant för hela skolans verksamhet i hela landet, eftersom det visar på att matematikundervisningen behöver förändras.

Diskussion och resultat

I vår undersökning ser vi:

- Eleverna använder sig av sina kunskaper tillsammans med andra och självständigt.
- Eleverna och lärarna har utvecklats och kommunicerar kring fler matematiska begrepp.
- Lärarna behöver stötta och utmana varandra under de kollegiala träffarna.

Trots goda resultat för elevers och lärares lärande är flera lärare missnöjda med arbetet med TRR.

- Eleverna "hänger inte med".
- Det kräver mycket av lärarna.
- Lärarna är stressande.

Referenslista

Berg och Lindholm. 2022, Effektiv matematikundervisning : en konkret femstegsmodell: Gothia Kompetens AB

Olsson & Darcy (2021) Kreativa resonemang i matematikundervisningen - Forskningsrön i praktiken. Lund: Studentlitteratur

Enkäter med lärare

Intervjuer med elever

NCM

Konferensbidrag nr 157: Variationsteori – ett stöd för en innehållsinkluderande undervisning

Nyckelord: Variationsteorin; Kollaborativ professionsutveckling; Learning study; Elevers lärande; Positionssystemet; Grundskola

Bakgrund

Specialpedagoger/lärare på Karstorpskolan Norra och Södra har identifierat att elevers måluppfyllelse i matematikämnet är lågt, avseende kunskaper inom tidig utveckling av taluppfattning. Under flera års tid har detta upplevts som ett genomgående problem i ett 1–9 perspektiv. Studiens övergripande problemformulering är att utveckla specialpedagogers/lärarnas yrkesprofessionalitet med utgångspunkt i variationsteorin som ett metod-teoretiskt stöd för undervisning och lärande. Syftet är att bidra med kunskap om analytisk medvetenhet av lärandeinnehållets tillgänglighet om vad som är bäst för olika elevgruppers förståelse inom positionssystemet genom användandet av undervisningsmodellen Learning study. Vår frågeställning blir därför: På vilket sätt kan kollaborativa insatser med stöd i variationsteoretiska antaganden bidra till undervisningsutvecklande metoder i relation till elevers lärande?

Frågeställning: På vilket sätt kan kollaborativa insatser med stöd i variationsteoretiska antaganden bidra till undervisningsutvecklande metoder i relation till elevers lärande?

Teorianknytning

Det variationsteoretiska ramverket (Marton, 2015) har visat sig vara särskilt framgångsrik vid analys av data av klassrumsstudier inom ett flertal skolämnen (Kullberg, 2010; Lelinge, 2022; Mårtensson, 2015; Nyberg, 2015; Svensson, 2022). Variationsteorin har valts i föreliggande utvecklingsarbete för att analysera vilket undervisningsinnehåll som elever erbjuds att urskilja. Det variationsteoretiska antagandet bygger vidare på att lärandet alltid är kopplat till ett ämnesinnehåll (Holmqvist & Mattisson, 2008), och i syfte att förbättra undervisningsdesignen och elevernas lärande fungera som ett metod-teoretiskt stöd för lektionsplaneringen.

Metod

Learning study används som en forskningsmetod för att på ett systematiskt sätt skapa en detaljerad bild av vad det innebär att kunna positionssystemet både på grupp- och individnivå. Ytterst handlar det om att komma åt vad som ur elevens perspektiv kan uppfattas som kritiskt för lärandet inom detta matematiska innehåll. Metodologiskt används för-, eftertest och senarelagda eftertest för att förstå vilket lärande som har urskilts över tid. Studien avser att undersöka hur variationsteoretisk undervisningsdesign kan erbjuda urskiljning av kritiska aspekter avseende det adresserade matematikinnehållet.

Vår empiri består av konstruerade för- och eftertest, lektionsplaneringar, tre videoinspelade lektioner i årskurs 2 och tre audioinspelade lektioner i årskurs 9.

Totalt har sex specialpedagoger/lärare, två rektorer och två forskare deltagit i denna undervisningsutvecklande studie under Vt. 22 i Lomma kommun.

Resultat

För- och eftertest i den genomförda studien visar att undervisningsdesign baserat på variationsteoretiska antaganden inte enbart bidrar till de elever som identifierats i matematiksvårigheter, avseende positionssystemet, utan även varit främjande för samtliga elevers lärande. Ett annat resultat från studien synliggör hur behandling av de kritiska aspekterna har verkat för lärarnas medvetenhet att erbjuda samtliga elever tillträde till det matematiska innehållet. Detta har även verkat som en social inkluderande faktor.

Diskussion

På seminariet kommer vi att åskådliggöra hur vi har gått till väga i de två studierna, en i årkurs 2 och en i årskurs 9, som genomfördes samt de svårigheter som framträdde och förändrades under projektets tidsperiod. Vi kommer även att visa på vilket sätt vi specialpedagoger/lärare erbjudits en kollaborativ samarbetsmodell (Learning study) där vi tillsammans med forskare har utvecklat ett vetenskapligt förhållningsätt med en ökad analytisk medvetenhet av undervisningsinnehållets tillgänglighet om vad som är bäst för olika elevgruppers förståelse inom positionssystemet.

I vår presentation vill vi diskutera vilka implikationer användandet av variationsteoretisk design kan utmana yrkesprofessionaliteten gällande innehållsinkludering i förhållande till våra elevers svårigheter inom positionssystemet.

Referenser

- Holmqvist, M. & Mattisson, J. (2008). Variation theory: A tool to analyse and develop learning at school. *Problems of Education in the 21st Century*, 7(7), 31–38.
- Kullberg, A. (2010). *What is taught and what is learned. Professional insights gained and shared by teachers of mathematics*. Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Lelinge, B. (2022). *Kollaborativ professionell utveckling för innehållsinkluderande undervisning. Praktikutvecklande klassrumsforskning*. Malmö Studies in Educational Sciences No. 100. Malmö universitet.
- Marton, F. (2015). *Necessary condition of learning*. Routledge.
- Mårtensson, P. (2015). *Att få syn på avgörande skillnader: Lärares kunskap om lärandeobjektet*. Jönköping Högskolan i Jönköping.
- Nyberg, G. (2015). The meaning of knowing 'house hop' - movement capability as somatic grasping, *ForskUL*, (3)15, 5–21.
- Balli Lelinge, fil dr i pedagogik, Christina Svensson, fil dr i naturvetenskapens och matematikens didaktik Cornelia Malm, rektor Karstorpskolan Norra Lomma, Veronika Pierreville rektor Karstorpskolan Södra Lomma
- Svensson, C. (2022). *Undervisningsutvecklande professionsutbildning för blivande och verksamma matematiklärare. En studie med utgångspunkt i ett variationsteoretiskt perspektiv*. Malmö Studies in Educational Sciences No. 96. Malmö universitet.

158.Kvalitetét i förskolans undervisning

Nyckelord: Målstyrd undervisning, centrala kompetenser, undervisningshandling, analys

Bakgrund

Burlövs kommun gav utbildningsförvaltningen i uppdrag att fastställa vad som kännetecknar en kvalitativ undervisning i kommunens förskolor. Det blev starten på ett omfattande utvecklingsarbete som synliggjort vikten av att skapa samsyn kring undervisningsbegreppet och de bakomliggande didaktiska frågorna hur, vad och varför. Rektorerna i förskolan beslutade att de centrala kompetenser som Bruce & Riddarsporre (2012) presenterar skulle genomsyra undervisningen. Tillsammans med förskolornas pedagogiska arbetslagsledare gick kommunens Kvalitetsteam in och skapade "Undervisningsloggen": ett gemensamt digitalt planerings- och analysverktyg, där den målstyrda undervisningen utifrån förskolans utvecklingsinsatser dokumenteras och analyseras.

Genom att skapa utvecklingsmål varav "planera för undervisning" är en, satte förvaltningen riktning för det långsiktiga utvecklingsarbetet. Mitt uppdrag tillsammans med förskolornas arbetslagsledare är att utveckla den målstyrda undervisningen. Utvecklingsarbetet är uppbyggt i moduler, pedagogerna och jag träffas gemensamt eller i olika basgrupper och jag är ute i deras verksamhet och stöttar. Utvecklingsarbetets mål är att gå ifrån kvantitet i antal planerade loggar till kvalitet i analysen kring hur undervisningshandlingen svarade mot undervisningens mål. Jag vill identifiera om ett fokus på de kompetenser som läroplanen vill ge barnet möjlighet att erövra, visa och utveckla, också kan stötta pedagogerna i analysarbetet av sin undervisning.

Frågeställning

Vad blir effekterna av en målstyrd undervisning utifrån barnens kognitiva och sociala förmågor?

Teorianknytning

Christian Eidevald (2021) menar att förskolans krav på mål -och resultatuppfyllelse i samband med att det blev en egen skolform 2010 inneburit att det inom förskolans struktur som ger mätbara resultat också fått verka som variabler för vad som kännetecknar kvalitet. I förhållande till undervisning menar Eidevald att kvalitet kommit att kännetecknas av hur många läroplansmål som berörs och antal aktiviteter barnen blir presenterade för och inte på vilket sätt undervisningen kring dessa stöttat

och gjort någon skillnad för barnets möjlighet att utvecklas vidare. Med utgångspunkt i Eidevalds resonemang kring vikten av att hitta nya sätt att mäta kvalitét på undervisning kommer jag utifrån den utvecklingspedagogiska definitionen av undervisning (Doverborg et al. 2013) samt Heimer & Pihlgrens (2021) definition se om vi utifrån trianguleringen mål, kompetenser och undervisningshandling kan förändra de variabler med vilka vi mäter kvalitét och måluppfyllelse genom i våra förskolor.

Metod

Jag kommer dels använda mig av A-ledarnas analyser i deras undervisningsloggar, dels utgå från det analysarbete där jag aktivt deltar på plats i pedagogernas planering, genomförande och analyser av undervisning. Genom det ramverk som definitionerna av undervisning i teoriavsnittet presenterar kommer jag tillsammans med pedagogerna utforska om och på vilka sätt en undervisning utifrån de centrala kompetenserna förändrar deras sätt att ta sig an den målstyrda undervisningen.

Resultat och diskussion

Detta är ett pågående utvecklingsarbete vilket innebär att jag endast kan presentera vilka effekter på undervisningen som blivit synligt så här långt. Dessa rör främst pedagogens undervisningshandlingar: ett flyttat fokus till förmågan leder till ett undervisningsfokus där pedagogens undervisningshandlingar förflyttas från ett planerat tillfälle till att genomsyra hela dagen.

Referenser

- B. Bruce & B. Riddarsporre (2012) *Kärnämnen i förskolan: nycklar till livslångt lärande*. Stockholm: Natur & Kultur
- C. Eidevald & M. Palmgren (2021). *Förskola med barnet i centrum*. Stockholm: Liber AB
- M Heimer & A. S. Pihlgren (2021). *Demokrati för förskolebarn: undervisning i åtta nyckelkompetenser*. Lund: Studentlitteratur
- Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson (2013) *Att undervisa barn i förskolan*. Stockholm: Liber AB
- Bergmark, U., & Viklund, S. (2021). *Aktionsforskning i undervisningen: från idé till handling*. Lund: Studentlitteratur

167. Didaktiska begrepp i förskolan

Nyckelord: Didaktiska begrepp, kvalitetsutveckling, samplanering, samvärdering och lekresponsiv undervisning.

Bakgrund:

I vårt rektorsområde har vi implementerat lekresponsiv undervisning (Pramling & Wallerstedt, 2019) i alla arbetslag. I modellen ingår de didaktiska begreppen intersubjektivitet, alteritet, metakommunikation och som om/som är, för att kunna förstå och använda modellen. I vårt deltagande i ULF – verksamhetsnära forskning i samarbete med Malmöuniversitet, har vi också prövat tre andra didaktiska modeller med sina tillhörande didaktiska begrepp. I prövandet av modellen såg vi, som deltog i nätverket ULF, goda effekter på undervisningen. En utmaning i att implementera lekresponsiv undervisning i alla arbetslag i rektorsområdet, var att mycket få pedagoger hade deltagit i nätverket och rent faktiskt prövat modellen. Samtalsledarna i BFL grupperna behövde förstå modellen utan att ha prövat den för att kunna stötta medarbetarna i sitt prövande. En utmaning var att utforma upplägget förståeligt i samtalsgrupperna och att handleda personalen i att skriva samplaneringar och samvärderingar.

Teorianknytning:

Genom vår verksamhets prioriterade mål om pedagogens ökade yrkesskicklighet och medvetenhet i sin undervisande roll, får medvetenheten om de didaktiska valen en avgörande betydelse. Didaktik är lärares professionsvetenskap (Roth, Holmberg, Löf, & Stensson, 2020, s. 47).

Vi har introducerat nya didaktiska begrepp i undervisningen genom vårt BFL arbete (bedömning för lärande) och genom vårt SKA arbete. Utvecklingspedagogen, rektor och samtalsledarna i BFL grupperna har betydelse för spridningen av begreppen och därmed för vår kvalitetsutveckling. I vår helhetsanalys har pedagogerna analyserat sina undervisningar i förhållande till bland annat de didaktiska begreppen och vi kan skönja en ökad förståelse för pedagogens delaktighet i undervisningen.

Frågeställningar:

- 1. På vilka sätt används didaktiska begrepp för att beskriva undervisningen?**
- 2. Hur har de didaktiska begreppen ökat pedagogernas medvetenhet om sin roll i undervisningen?**

Metod:

I kompetensutvecklingsinsatser genom samtalsgrupper har arbetslagen på våra tre förskolor, 18 arbetslag, i rektorsområdet tillägnat sig teori och strukturerat prövat den didaktiska modellen lekresponsiv undervisning. De didaktiska begreppen har prövats genom samplaneringar, samvärderingar (Roth, Holmberg, Löf, & Stensson, 2020, s. 67) och lekresponsiva undervisningar i veckoreflektionsprotokoll. Dessa utgör empiri för undersökningen. Vi har också intervjuat ett arbetslag. Begreppen i lekresponsiv undervisning används som analysverktyg enligt Vallberg Roth (Roth, Holmberg, Löf, & Stensson, 2020).

Resultat och diskussion:

Vi vill på konferensen presentera resultat från vår undersökning och utifrån det diskutera implikation. Hur utvecklas vår kvalitet i förskolan genom användandet av begreppen? Vi tänker att fördjupade teoretiska kunskaper och implikationer av att arbeta med didaktiska modeller och begrepp kan bidra till att utveckla pedagogernas yrkesskicklighet.

Relevans:

Med ett uttalat undervisningskrav i läroplanen för förskolan vill vi mena att fokus på didaktik och didaktiska begrepp kvalitetsutvecklar våra verksamheter och gynnar både barn, pedagoger och huvudmannen.

Referenser

Pramling, N., & Wallerstedt, C. (2019). *Forskning om undervisning och lärande*. Hämtat från Forskul.se: https://forskul.se/wp-content/uploads/2019/03/ForskUL_vol7_nr1_2019_s7-22.pdf

Roth, A.-C. V., Holmberg, Y., Löf, C., & Stensson, C. (2020). *Didaktik - flerstämmig undervisning i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

174. Ett kollektivt lärande för alla barns möjlighet tillspråkutveckling oavsett första språk

Nyckelord: Förskola, språkutveckling, flerspråkighet, undervisning, kollektivt lärande.

Bakgrund

Under perioden januari 2021 till och med juni 2023 deltar förskolorna i Östra Göinge kommun i ett samarbete med Skolverket, ”Riktade insatser för nyanländas lärande”. Skolverkets urvalskriterier var utländsk bakgrund, nyanlända, utbildningsnivå samt svaga och starka bostadsområden i kommunen jämfört med riket. I 8. Kap. Skollagen framgår det att utbildningen ska vara likvärdig oavsett var i landet den bedrivs. Den ska ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov.

Med bakgrund i detta bedömde Skolverket tillsammans med Östra Göinge kommun som huvudman att tillsammans genomföra systematiska insatser gentemot all personal i förskolan. Med syfte att erbjuda barn oavsett förstaspråk en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. En stor del i samarbetet är att stärka personalens förmåga att erbjuda barnen en utbildning av hög och likvärdig kvalitet utifrån barnens språk. I samarbetet efterfrågas även effekter som visar på barns utveckling och lärande.

Det pågående utvecklingsprojektet är starkt kopplat till kommunens övergripande skolsatsning som går under benämningen Skolresan 2030, där kommunen gemensamt siktar mot meritvärdet 230 år 2030 och där förskolan ses som en stark påverkansfaktor på skolresultatet.

Syfte och frågeställning

Syftet med detta arbete är att höja undervisningskvaliteten för alla barn i förskolan. För stödinsatserna som genomförs förväntas det ske en höjd undervisningskvalitet utifrån aktuell forskning gällande språkutvecklande arbetssätt för alla barn. Vilka effekter har personalen sett gällande barnens språkliga utveckling genom sitt utvecklade sätt att undervisa?

Tillvägagångssätt

Samordnare och didaktiker fick i uppdrag att skapa ett kartläggningsmaterial där syftet var att synliggöra personalens undervisning gällande flerspråkighet och interkulturellt förhållningssätt samt språk och kommunikation hos all personal. Där efter genomfördes kartläggningen genom observationer på alla kommunens förskolor.

Utifrån resultatet på enhetsnivå och kommunövergripande nivå togs beslut om vilka stödinsatser som skulle tillföras och därefter tog Skolverket ett slutgiltigt beslut om finansiering.

Baserat på Skolverkets beslut startade processen mot ett kollektivt lärande för alla barns möjlighet till likvärdig språkutveckling oavsett första språk. På varje förskola anställdes en utvecklingspedagog på 20%. Delar av uppdraget är att arrangera kollektiva workshops för all personal på kommunens förskolor. I boken att leda skolor med stöd i forskning menar Pär Larsson, s. 402 att man utvecklar sin kompetens i kollektiv samverkan med andra. Vidare menar han att det också leder till ny gemensamma organisationsstrukturer.

Diskussion

Personalen uttrycker att de har fått en ökad medvetenhet kring att arbeta mer flerspråkigt och att ta tillvara de språkliga resurser man har i verksamheten så som flerspråkig personal, barn och vårdnadshavare. Genom kartläggningen framgick att kommunikationen var fåordig, stängda frågor och

att personalen hade störst del av taltiden. Vid delavstämningen har personalen observerat att barns taltid oavsett förstaspråk har ökat samt att personalen mer medvetet ställer öppna frågor i samtal med barnen. Enligt läroplanen för förskolan (2018) ska förskolan ge varje barn förutsättningar att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska. En effekt som personalen observerat är att fler barn tillgodoser sig undervisningen och fått fler begrepp och utvecklat sina språkliga förmågor på såväl sitt första språk som på svenska.

Referenser

Läroplan för förskolan, Lpfö 18 [Elektronisk resurs]. (2018). Skolverket

Rönström, N. & Johansson, O. (red.) (2018). Att leda skolor med stöd i forskning: exempel, analyser och utmaningar. (Första utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur.

Skollag (2010:800) kapitel 8

153.Scienceprofil på högstadiet - mot högre studier inom naturvetenskap

Nyckelord: Elevattityder; Undervisningsmetoder; Scienceprofil; Studiemotivation; Uppdragsbaserad undervisning

Bakgrund

Utvecklingsarbetet är relevant för skolor som vill främja elevers intresse för högre studier. Gantofta skola har upplevt att elevers studiemotivation minskat och vill stimulera dem till högre utbildning inom främst naturvetenskap. Lunds universitet signalerar samtidigt en försämring i hur väl förberedda elever är inför högre studier. Scienceprofilens syfte är att stimulera till positiva attityder genom aktiviteter på gymnasie- och universitetsnivå. Parallellt med Scienceprofilen undersöks elevattityder till högre utbildning i årskurs 7-9. Syftet med arbetet är att undersöka om elevers attityder till högre studier inom naturvetenskap kan stimuleras av aktiviteter på gymnasie- och universitetsnivå.

Frågeställningar

Hur påverkas studiemotivation av studier/studiebesök på gymnasie- eller universitetsnivå för högstadieelever?

Vilka aspekter i undervisningssituationen påverkar elevers attityder mest?

Teorianknytning

Enligt Archer, Osborne och DeWitt (2013) är det en låg andel ungdomar som vill söka sig till högre studier inom naturvetenskap. Det räcker inte med ett stort intresse för naturvetenskap utan även faktorer så som bakgrund, föräldrastöd samt attityd till naturvetenskapliga yrken och yrkesroller spelar stor roll.

Vissa ungdomar tycker att naturvetenskapliga studier endast passar de smartaste och mest nördiga personerna. Enligt Lagerqvist och Eriksson (2009) är elevers attityder till naturvetenskaplig undervisning främst beroende på faktorer som ämnesinnehåll, undervisningsmetoder, klasskamrater samt klassrumsmiljö. De menar att elever behöver kunna påverka innehållet och få en variation i undervisningsmetoder som gör ämnena mindre enformiga samt lättare att tillgodogöra sig dess massiva kunskapsinnehåll. Vidare att lärarens engagemang till ämnesinnehållet påverkar elevernas attityd till ämnet.

Enligt Berggren, Sundberg och Elau (2022) minskar intresset för naturvetenskap under högstadiet.

Metod

I samarbete med Lunds universitet testas Gantofta skola en Scienceprofil för att öka måluppfyllelsen samt elevers positiva attityd till högskolestudier. Eleverna arbetar utforskande med uppdrag inom hållbar utveckling, exempelvis med hydroponik och programmering.

Under pilotåret deltar 10 elever i årskurs 7-9 i samarbete med yrkesverksamma forskare och gymnasielärare. Eleverna besvarar en enkät i början, mitten och slutet av pilotåret. Enkätsvaren följs upp med djupintervjuer i par, angående faktorer som kan höja deras studiemotivation samt deras intryck av aktiviteterna på Scienceprofilen såsom studiebesök och egna forskaruppdrag.

Resultat och diskussion

Utgångsläge från enkätsvar och intervjuer:

- 5/10 har tydliga mål med sina studier, 6/10 uttrycker att matematik och naturvetenskap är roligaste ämnena och endast 4/10 har föräldrar med eftergymnasiala studier.
- Elevintresse för naturvetenskap påverkas av aspekter såsom laborationer, lärarens engagemang för ämnet, inbjudande undervisningssal samt att få koppling mellan ämnet och samhället.
- Elevernas attityder stimuleras positivt av aktiviteter där de möter yrkesverksamma förebilder. De är nöjda med sina uppdrag och uttrycker att studiebesöket i universitetsmiljön är det mest givande av alla aktiviteter.

Kritiska aspekter till detta utvecklingsarbete:

- Ofullständigt resultat efter endast en genomförd enkät.
- Begränsning till liten grupp elever som redan har en hög studiemotivation.
- Andra faktorer kan påverka elevers studiemotivation.

Nya frågor att diskutera på konferensen:

- Hur kan elevdelaktighet bidra till positiva attityder till högre utbildning?
- Andra kreativa sätt att mäta elevattityder på?

Referenser

Archer, L., Osborne, J., & DeWitt, J. (2013). *The case for early education about STEM careers*. London: King's College London.

Berggren, M., Sundberg Carendi, C., & Eulau, W. (2022). *Generation ekvation*. Stockholm: Kungliga ingenjörsvetenskapsakademien.

Lagerqvist, A., & Eriksson, L. (2009). Elevers attityder till naturvetenskaplig undervisning-en intervjustudie med elever i åk 9. Örebro.

162. Att lyckas i särskild undervisningsgrupp

Nyckelord: välbefinnande, skolnärvaro, måluppfyllelse, särskild undervisningsgrupp

Bakgrund

Bakgrunden till att Albanoskolan startade upp en särskild undervisningsgrupp var att fånga upp elever i korridoren, elever med skolfrånvaro, elever som saknar känslan av sammanhang samt elever med låg måluppfyllelse. Ytterligare en anledning var lång kö till stadens resursskola samt att elever inte alltid uppfyller rätt kriterier för ansökan dit. Enligt skollagen (Kap.3. 2 §) ska alla barn och elever i samtliga skolformer ges den ledning och stimulans efter sina förutsättningar för att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Syfte och frågeställning

Syftet och det vi vill uppnå och få svar på med detta utvecklingsarbete är hur och om skolans elever i den särskilda undervisningsgruppen kan påverkas i gynnsam riktning mot ökad skolnärvaro, välbefinnande och måluppfyllelse.

Metod

Vi tog avstamp i den utvecklingsekologiska teorin (Bronfenbrenner, 1979) som fokuserar på samspel mellan individ och omgivning. Människors utveckling är starkt bunden till miljön med dess sociala sammanhang, som bidrar till lärande och utveckling.

Vi startade utvecklingsarbetet genom att kartlägga tilltänkta elever och inventera aktuell personal. Vi planerade för ändamålsenlig lokal och möblering. För att följa tydliga riktlinjer utarbetades ett dokument med syfte, mål och ärendegång samt vad som står i skollagen. Vi följer skolans elevhälsoplan gällande ärendegången för placering i särskild undervisningsgrupp. Elevernas behov och utvärderingsbar insats dokumenteras tydligt i åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammen utvärderas kontinuerligt för att säkerställa att elevens utveckling sker i rätt riktning och på så sätt får vi svar på vår fråga.

Resultat och diskussion

Resultatet för eleverna i den särskilda undervisningsgruppen följs kontinuerligt upp och utvärderas i åtgärdsprogram. Det resultat vi kan se i nuläget är att närvaron för eleverna i den särskilda undervisningsgruppen ökat. Vi ser detta genom att vi kontinuerligt följer upp alla elevers närvaro i elevhälsan, vilket är en viktig del av arbetet med att främja närvaro (Skolverket, 2021). Hos flertalet av eleverna ser vi en gynnsam progression mot kunskapskraven efter sina förutsättningar vilket också leder till ökade kriterier för bedömning. Elevernas välbefinnande är svårbedömt, men

en daglig utvärdering med bildstöd samt i samtal med elev och vårdnadshavare, kan vi se positiv utveckling. Elevernas välbefinnande är ett område för vidare utveckling.

För att få ett ökat resultat i den särskilda undervisningsgruppen gällande måluppfyllelse, närvaro och välbefinnande ser vi en del utmaningar. Det finns utmaningar både på organisations-, - grupp- och individnivå. Vi behöver få en gemensam samsyn på elevers rätt till likvärdig utbildning samt se över mötesstruktur för gemensam planering och bedömning mellan pedagoger.

Utvecklingsarbetet att starta upp en särskild undervisningsgrupp är av största vikt då vi ser att något måste göras för att fånga upp elever med hög skolfrånvaro. Vi ser även att det finns elever i behov av ett mindre sammanhang och en mer anpassad lärmiljö samt att det är svårt att få en plats i stadens resursskola.

Referens

Bronfenbrenner, Urie (1979). *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Cambridge, Mass: Harvard University Press

Skollag (2010:800 3 kap. 2 §)

Skolverket Rapport (2021:10) *Nationell kartläggning av elevfrånvaro*

183. Öka motivation och lärande med betyg från skolår fyra?

Nyckelord: betyg skolår fyra, utanförskapsområde, motivation, likvärdighet

Bakgrund

På skolan i undersökningen har 93% elever utländsk bakgrund och endast 34% av vårdnadshavarna eftergymnasial utbildning. Skolan är belägen i ett socioekonomiskt utsatt område och liksom för skolor med liknande förutsättningar har utmaningen varit att stötta elever att lyckas uppnå godkända resultat samt att motivera dem i sitt skolarbete och att öka vårdnadshavarnas engagemang i sina barns skolgång (Skolverket 2018).

År 2017 beslutade riksdagen att införa försöksverksamhet med betyg från skolår fyra. Det var frivilligt för samtliga skolor i Sverige att ansöka om deltagande. Skolan i föreliggande undersökning beslutade att delta i försöket utifrån antagandet att betyg i de tidigare skolåren kunde leda till:

- att höja elevernas motivation inför skolarbetet samt att fler elever skulle nå de höga betygen, C, B och A.
- att öka vårdnadshavarnas engagemang i skolan
- att säkerställa rätt stöd för elever som riskerade att inte uppnå godkända betyg.

Syfte och frågeställning

Syftet med föreliggande utvecklingsarbete är att undersöka om tidiga betyg kan höja motivation och lärande i elevgruppen.

Frågeställning: Hur beskriver elever de tidiga betygens påverkan på sin motivation och sitt lärande?

Tidigare studier

Betyg i årskurs fyra ur en svensk kontext har inte undersökts i hög utsträckning. Lövgren m.fl (2021) har dock genomfört en studie för att följa upp försöksverksamheten med betyg i årskurs fyra. Resultaten visade att elever på såväl betygsättande skolor som icke betygsättande referensskolor talar om betydelsen av att ta ansvar för sitt lärande och sina prestationer och att detta innebär en viss press. De betygsatta eleverna uttryckte dock en stor variation av reaktioner och emotioner, både positiva och negativa, kopplade till att få betyg. Den negativa stress som beskrevs bland de betygsatta återfanns dock även bland de icke betygssatta eleverna.

Metod

För att undersöka elevernas beskrivning av hur betyg i årskurs fyra har påverkat motivation och lärande har intervjuer med en hög grad av strukturering använts. Metoden valdes för att effektivt administrera underlag från ett stort antal elever (Patel och Davidsson 2019).

Diskussion och resultat

Översiktligt beskrivet visade undersökningen att eleverna var generellt positiva till betyg. De uttryckte förväntan och spänning kring att få betyg. Flera elever beskrev att de satte press på sig själva och strävade efter att prestera bättre. Några beskrev att föräldrarnas förväntningar upplevdes som positiva. Andra uttryckte att de satte negativ press på sig själva och att de kände negativ press från sina föräldrar. Ett par elever beskrev att betyg ledde till stress och uppgivenhet. De lyfte även att äldre elever i årskurs sex är mer mogna att hantera stress och besvikelser kopplade till betyg än elever i årskurs fyra. Flertalet elever, även de som lyfte negativa aspekter, var positiva till betyg i årskurs fyra och beskrev att de motiverade dem lägga tid på skolarbetet.

Relevans

Att vidare undersöka hur betyg från skolår fyra påverkar elevers motivation och lärande är relevant, dels utifrån att forskningsfältet kring betygsättning i skolår fyra ur en svensk kontext är litet. Dels utifrån att skolan i föreliggande studie ligger i ett socioekonomiskt utsatt område vilket är unikt i jämförelse med andra skolor som valt att sätta betyg från skolår fyra.

Litteraturförteckning

Håkan Löfgren m.fl (2021). *Betyg i årskurs 4 Ett forskningsunderlag om bedömningspraktikerna på skolor som deltagit i försöksverksamhet med tidig betygssättning.*

<https://www.skolverket.se/download/18.675e1d8e17d2dfa8fcf61d/1638176985009/Betyg%20i%20%C3%A5rskurs%204%20-%20F%C3%B6rdjupad%20studie%20av%20bed%C3%B6mningspraktikerna.pdf>

(Hämtad 221107)

Patel, Runa och Davidsson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur Skolverket(2018a). *Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor En kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskolan.* Stockholm. Skolverket (2018b) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer.* Stockholm.

Skolverket (2022). *Skolblad avseende Pilängskolan.* [Siris Skolblad \(skolverket.se\)](https://www.skolverket.se/siris/skolblad) (Hämtad 221107)

171. Vilka åtgärder kan motverka att elever får F i kursen matematik 2b?

Nyckelord: Motivationsteori; Fokusgrupper; Matematik; Gymnasiet

Bakgrund

Trots att 98,7% av alla betyg som sattes på vår gymnasieskola var godkända (läsåår 18/19) hade nästan 10% av eleverna F i någon kurs. Ett av skolans uppdrag är att alla elever ska nå minst betyget E i alla kurser, därför arbetade vi enligt datateam® metoden (Schildkamp et al. 2016) för att utreda orsakerna till dessa F. För att synliggöra elevernas upplevelser fick de som fått F i en eller två kurser besvara en enkät. Resultaten visar att elever får F i enstaka kurser pga. ointresse, en känsla av svårighet, bristfälliga förkunskaper samt hög frånvaro på kursen. (Christensson m.fl. 2022)

I kursen matematik 2b (Ma2b) sätts fler F i jämförelse med andra kurser. Två av de faktorer med störst effekt på risken att få F var grundskolebetyget i matematik samt matte-diagnosresultatet från gymnasiestarten. (Christensson m.fl. 2022)

Syftet med vårt fortsatta utvecklingsarbete är att identifiera förebyggande arbetssätt så att fler elever når godkända betyg.

Frågeställning

Vilka förebyggande arbetssätt i ämnet matematik kan minska andelen icke godkända betyg i Ma2b?

Metod

För att besvara frågeställningen genomfördes en riktad åtgärd med stöd till elever med låga förkunskaper. Dessutom genomfördes fokusgruppsintervjuer med matematiklärare för att identifiera ytterligare förebyggande arbetssätt.

De elever som uppfyllde riskfaktorerna erbjöds stöd i smågrupper (max 5 elever) i Ma1b. Eleverna informerades om bakgrunden och målsättningen att klara kursen Ma2b av skolledare i början på läsåret. Fokusgruppsamtalen genomfördes med totalt 11 matematiklärare (Wibeck, 2010). Samtalen utgick ifrån elevcitat från den tidigare genomförda enkäten (Christensson m.fl. 2022). Fokusgruppsamtalen spelades in, sammanfattades och jämfördes med motivationsteorier (Skaalvik, 2015).

Resultat och Diskussion

De delresultat som erhållits är att av totalt 13 elever som uppfyllde riskfaktorerna deltog 9 i stödet och 4 uteblev. Alla som deltog fick godkänt betyg i Ma1b, medan de som inte deltog blev underkända. Alla eleverna har erbjudits fortsatt stöd i Ma2b.

Under fokusgruppsamtalen lyftes bl.a. förtroendefulla relationer, uppgifter på rätt nivå, studieteknik och strategier för lärande samt vikten av extra stöd. I boken *Motivation och lärande* sammanställs teorier om motivation (Skaalvik, 2015). Vid analysen av fokusgruppsamtalen kunde flera av dessa identifieras i lärarnas samtal. Till motivationsteorierna anges hur man kan arbeta i praktiken. Arbetssätten handlar om individanpassad undervisning, konstruktiv feedback och reflektion, minskad social jämförelse och respektfullt bemötande. Även arbetssättet med riktat stöd har förankring i

motivationsteori. I stödet ges individanpassad undervisning och den lilla gruppen ökar möjligheten till goda relationer och minskad social jämförelse.

Stödet i smågrupper kommer att utvärderas när eleverna slutfört kursen Ma2b. Även det fortsatta arbetet med att utveckla undervisningen utifrån motivationsteorierna kommer att utvärderas för att se om vi har identifierat bra arbetssätt för att minska andelen F i Ma2b.

Referenser

- Christensson, C. Edqvist, A. Gustavsson, M. Haas, E. Larsson, H. Lundahl, A. Olsson, P. Rhodin Edsö, J. Smidfelt, L. Vasiliadis, J. (2022). *Varför får gymnasieelever F i enstaka kurser?* [Manuskript under arbete].
- Schildkamp, K., Handelzalts, A., Poortman, C., Leusink, H., Meerdink, M., Smit, M., Ebbeler, J. & Hubers, M. (2016). *Datagrundad skolförbättring – utifrån datateam®metoden*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Skaalvik, E.M. & Skaalvik, S. (2015). *Motivation och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper : Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* (2:a uppl.).

Lund: Studentlitteratur.

172. Bortom vardagen – motivation för matematiken i gymnasiets högre kurser

Nyckelord: Gymnasiematematik, motivation, teoretisk fysik, kvantmekanik, partikelfysik

Bakgrund

Elever på det naturvetenskapliga programmet läser upp till fem kurser matematik och når därmed en mycket hög abstraktionsnivå. Många gånger stöter jag i min undervisning på elever som ställer sig frågande till vad all denna matematik kan användas till. Genom deras skolgång har de ofta fått förklarat för sig att de behöver kunna matematik för att klara sig i vardagen. I de högre kurserna ser eleverna lätt igenom detta argument, om det skulle användas. Motivationen för matematiken måste alltså här vara något annat. Forskning om elevers motivation för matematik är mycket fokuserad på åk 1-5. Väldigt lite har skrivits om motivation för matematik i högre åldrar. I Timss 2019 framgår dock att svenska elevers motivation minskar från åk 4 till åk 8 (Skolverket, 2020, ss. 71-72). Det är rimligt att anta att denna trend fortsätter upp till gymnasiet. Hur arbetar vi då med elevernas motivation när vi lämnat vardagsmatematikens nivå?

Kanske är det ärligare att vara öppen inför eleverna med att i stort sett ingen använder kunskapen om derivata, integraler eller det komplexa talplanet i sin vardag? En bättre strategi skulle kunna vara att visa att det inte går att nå en djupare förståelse av universums uppbyggnad utan den, eftersom detta är ett ämne som jag upplever intresserar många elever.

En annan problematik som tas upp i Timss 2019 är att elevernas svar visar att förekomsten av ett undersökande arbetssätt är lågt i NO-ämnena (Skolverket, 2020, s. 73). Det är därför önskvärt att hitta ett sätt att låta eleverna använda all den matematik de lär sig i gymnasiet till att undersöka hur mycket av universums grundläggande lagar de kan förstå med hjälp av den.

Frågeställningar

Hur arbetar vi med att öka elevernas motivation i matematikkurser som ligger på en nivå där det blir konstlat att referera till vardagen?

Är det möjligt att undervisa på kvantmekanik och partikelfysik i gymnasiet på ett sätt som gör att eleverna får använda så mycket som möjligt av gymnasiematematiken och på så sätt höjer elevernas motivation?

Metod

Under de senaste fem åren har vi på Öresundsgymnasiet i Landskrona försökt att knyta de högre kursernas matematik till teoretisk fysik för att visa hur omistlig den är där. Detta har främst skett i form av en matematik specialiseringskurs med inriktning på kvantmekanik och partikelfysik för elever i årskurs 3 på naturvetenskapliga programmet. Eftersom jag är doktor i hadronfysik har jag kunnat utforma denna kurs och även skriva en kursbok (Thomé, 2020). För att främja ett undersökande arbetssätt blandas genomgångar med ett stort mått av eget arbete under lektionerna där eleverna själva får hitta lösningar på problemen som uppkommer och presentera dessa. Examinationer hålls sedan som individuella muntliga prov. Arbetet har utvärderats genom både enkät och diskussioner med de elever som gått kursen.

Diskussion och resultat

I diskussioner med elever och utvärderingar har framgått att de flesta elever är mycket nöjda med kursen. Specialiseringskursen har också visat sig passa ihop bra med de andra kurserna eleverna läser i årskurs 3; matematik 4, matematik 5 och fysik 2. Att avancerad matematik behövs för att förstå världen verkar framgå tydligt.

I medeltal 8 elever per år har gått kursen, vilket är en förhållandevis stor andel av de elever som går den aktuella inriktningen i årskurs 3. Boken har även fått spridning utanför vår gymnasieskola. Efter förfrågan, både från mina egna elever och lärare på andra skolor, har jag därför också skrivit en bok med lösningar till övningsuppgifterna (Thomé, 2021).

Referenser

Skolverket. (2020). Timss 2019. Stockholm: Skolverket.

Thomé, E. (2020). Världens matematiska grund. BoD.

Thomé, E. (2021). Världens matematiska grund - lösningar. BoD.

149. Möjligheter med kontinuerlig handledning – Hur pedagogers kompetensutveckling påverkar barns förutsättningar för språk och kommunikation

Nyckelord: Språkutveckling, kommunikation, pedagogers process.

Språket är levande och behöver fyllas på hela tiden. Förskolan har en viktig roll i barnens språkutveckling och det är viktigt att man som pedagog utmanar barnens kommunikation och har höga förväntningar på dem.

Bakgrund

En behovsanalys som genomfördes läsåret 19/20 inom vårt förskoleområde visade att utvecklingen av det svenska språket behövdes förstärkas. Pedagogerna upplevde att de behövde uppdatera sina kunskaper inom språk- och flerspråkighetsutveckling och hur de kan arbeta språkutvecklande både med det svenska språket och alla former av flerspråkighet.

För att få igång processerna behövde pedagogerna synliggöra hur det språkutvecklande arbetet såg ut just nu. Pedagogerna behövde förstå att de kan göra skillnad om de arbetar på ett annat sätt.

Inför detta förändringsarbete hade förskoleområdet en gemensam uppstart med en heldag med föreläsning och workshops.

Frågeställningar/syfte

Utifrån resultatet från vår kvalitetsrapport har vi formulerat följande frågeställning: Hur kan vi få i gång pedagogernas egna processer för att se arbetet med barnens modersmål och högläsning som viktiga verktyg i det språkutvecklande arbetet?

Teorianknytning/Tidigare studier

Under vår inspirationsdag fick vi ta del av studier från olika författare som arbetar inom detta område. Föreläsaren, Monica Andersson, hänvisade bl.a. till Karolina Larsson, Anniqa Sandell Ring och Agneta Edwards.

Enligt föreläsarens egen erfarenhet måste pedagoger arbeta med långvariga och hållbara processer för att kunna göra skillnad på barns språk, både här och nu och på lång sikt. Det gäller att ta vara på barns vilja att kommunicera och att vara lyhörd som pedagog

Metod

Metoden för att öka förståelsen för pedagogernas eget arbetssätt var att ta in en handledare, Monica Andersson, som kontinuerligt kom på verksamhetsbesök och därefter gav handledning till pedagogerna.

Diskussion och resultat

Kvalitetsrapporten läsåret 20/21 visade att vår frågeställning inför arbetet har blivit besvarad och det kommer vi att redovisa i presentationen. På seminariet kommer vi även att presentera hur vi har gått tillväga, de svårigheter vi har stött på och vad vi har lärt oss under arbetets gång. Vi kommer också att redovisa vilka skillnader det har gjort både för barn och pedagoger att förändra arbetssättet.

I slutet av presentationen kommer vi att lyfta en diskussion om; Hur kan vi bibehålla skillnaderna som har gjorts och hur kan vi vidareutveckla dem? Hur kan vi implementera vårt framgångsrika arbetssätt hos nya kollegor?

Referenser

- Andersson. (2020). Föreläsare på inspirationsdag. Språk, - läs- och skrivutvecklare på Pedagogiskt center Helsingborg.
- Edwards. (2017). Boksamtal med bilderböcker. Stockholm. Natur Kultur.
- Larsson. (2016). Att få barnets språk att växa – Strategier för språkutveckling i förskolan, skolan och hemmet. Stockholm. Stefan Hertz utbildning AB.
- Sandell Ring. (2021). Mångfaldens förskola – Flerspråkighet, omsorg och undervisning. Lund. Studentlitteratur.
- Skolverket. (2018). Läroplan för förskolan, Lpfö18. Stockholm. Norstedts Juridik.

154. Nu pratar vi ALLA samma professionella språk – vår väg till likvärdighet

Nyckelord

Kollegialt lärande, likvärdighet, organisation, professionellt yrkesspråk, samhandlingar, undervisning i förskolan, undervisningsteorier, utvecklingsinsats, yrkesprofession.

Bakgrund och syfte

År 2019 fick förskolan en ny läroplan, Lpfö18, där undervisningsbegreppet skulle tolkas och förstås i förskolans kontext. I läroplan och forskning uttrycks behovet av ökad likvärdighet i svensk förskola (Skolverket, 2018, s 6; Vallberg Roth, 2018, s 6). Rektorerna för Staffanstorps kommunala förskolor identifierade likvärdighet och yrkesprofessionalitet som utvecklingsområden. Skolinspektionen (2018, s 30-31) bekräftar behovet av kollegialt lärande för ökad likvärdighet, men även kompetensutveckling utifrån ett identifierat behov. Samtliga rektorer, tillsammans med förvaltning, valde 2019 att medverka i det nationella FoU-programmet Fundif (Flerstämmig undervisning i förskolan) och organiserade verksamheten för ett kollegialt lärande under ledning av samtalsledare.

Programmets syfte var att på alla nivåer utveckla såväl kunskap och förhållningssätt som arbets-metoder inom undervisning i förskolan. Förskolläraryrkesrepresentanter deltog på utvecklingsseminarier där undervisningsteorier presenterades av ansvariga forskare från MAU (Vallberg Roth, 2018, s 18-21). Efter varje seminarium spreds aktuell teori till kollegor på förskolorna för att prövas i barngrupp. Forskarna analyserade förskollärarnas planeringar, filmer av undervisning och utvärderingar, s.k. samhandlingar. Fundif avslutades 2021.

För att fördjupa utvecklingsarbetet beslutade rektorerna 2021 att medverka i ULF (Utbildning Lärande Forskning), ytterligare ett praktiktäna forskningsprojekt med MAU.

Undersökningsfråga 1: Hur kan deltagande i praktiktäna forskning öka likvärdigheten mellan och inom förskolor samt stärka yrkesprofessionen och yrkesspråket?

Undersökningsfråga 2: Hur kan undervisningen bli mer varierad och medveten samt kopplas till lärandeteorier och beprövad erfarenhet genom deltagandet i praktiktäna forskning?

Metod

Resultat har analyserats genom rektorers och/eller specialpedagogers systematiska observationer av undervisning, studier av dokumentation av projektarbeten i undervisningen, årlig vårdnadshavarenkät samt årlig förskollärarenkät.

Resultat och diskussion

Positiva effekter av deltagandet i projekten har framkommit genom utvärderingen. Följande effekter har identifierats:

- Genom observationer har vi sett att likvärdigheten har ökat inom och mellan kommunens förskolor.
- Genom förskollärarenkäterna kan vi se att förskollärare har en större förståelse för teoribaserad undervisning. De har fått begrepp för det de redan gör, vilket bidrar till ett gemensamt yrkesspråk. Förskollärare har fått ett större urval av undervisningssätt utifrån lärandeteorier att välja på, kopplat till undervisningsinnehåll och barngruppens behov, förutsättningar, förkunskaper och intresse.
- Förskollärarenkäterna visar att yrkesprofessionen har stärkts. Barnen får möta en mer genomtänkt och varierad undervisning. Förskollärarna har blivit bättre på att observera barns förändrade kunnande till följd av undervisningen, och kan därför bättre anpassa och förbättra den till nästa undervisningstillfälle.

En framgångsfaktor har varit den tydliga organisationen kring roller och ansvar i hela styrkedjan. En utmaning har varit att se projektens tvådelade syfte, dels att forskningsdelen ska pröva vad undervisning i förskolan kan utgöras av generellt, dels att pröva och utveckla undervisningen på den egna förskolan. Vissa förskollärare har känt att prövandet av teoriernas främsta syfte har varit att lämna ifrån sig material till forskningen, snarare än för egen utveckling.

Relevans

Vill man utvecklas så bidrar praktisk forskning, under rätt förutsättningar, till goda möjligheter för professionsutveckling. En styrka har varit tydliga roller, avsatt individuell och gemensam utvecklingstid och att alla förskolor har deltagit. Hur fortsätter man utvecklas med bibehållet engagemang efter ett gott utfall av ett avslutat utvecklingsarbete?

Referenslista

Vallberg Roth, Ann-Christine. (2018) *Flerstämmig undervisning i förskolan – Flerstämmig didaktisk modellering?* Ifous.

Skolverket. (2018) *Läroplan för förskolan Lpfö18*. Skolverket.

Skolinspektionen. (2018) *Slutrapport Förskolans kvalitet och måloppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Skolinspektion

175. *Teaching strategies for inclusion of newly arrived students in the English classroom in upper secondary Swedish schools*

Key words: globalization, inclusion, teaching strategies, language learning, diversity

Bakgrund

En globaliserad värld medför nya utmaningar för språklärares klassrumsundervisning. Internationella konflikter, krig och fattigdom har ytterligare ökade tillströmningen av immigranter från Syrien, Irak och Afghanistan under 2015 (Bunar, 2017).

Att svenska gymnasieskolor blivit alltmer multikulturella påverkar särskilt undervisning av engelska, där språksynen i styrdokumentet behandlar engelskan som ett andraspråk, samtidigt har en del nyanlända elever fått dispens från kravet på godkänt betyg i engelska från grundskolan. Det är därför intressant att undersöka hur lärare i engelska praktiserar inkludering av nyanlända i mångkulturella undervisningsgrupper.

Syfte

Syftet är att undersöka vilka praktiska implikationer en ökad kulturell mångfald får för undervisningen i engelska på gymnasiet och bidra till en större förståelse för hur lärarpraktiken påverkas av jämlikhet- och likvärdighetsideal i skolan.

Frågeställning:

- Hur förstås och definieras begreppet inkludering i klassrummet av engelsklärarna och eleverna?
- Vilka strategier återger lärarna att de tillämpar för att inkludera nyanlända elever i klassrummet?
- I vilken utsträckning uppfattar eleverna dessa av lärarna beskrivna strategier?

Teorianknytning/Tidigare studier

Begreppet inkludering kan härledas till internationella dokument: *The Salamanca Statement* och *Education For All* baserat på FN:s Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948), vilka bekräftar individens rättighet till utbildning oavsett bakgrund (UNESCO, 1994, s. 6). Inom utbildning innebär inkludering "the practice or policy of providing equal access and opportunity and resources for people who might otherwise be excluded or marginalized" (Oxford dictionary of English, 2010). Tidigare forskning om inkludering visar att skolors förhållningssätt kan kategoriseras på olika sätt: (1) placering och integrering av elever med särskilda behov i vanliga klassrum; (2) elever med särskilda behov ges individuellt stöd, eller (3) alla elever ges individuellt stöd i det vanliga klassrummet (Göransson & Nilholm, 2014).

Metod

Forskningsstudien är kvalitativt beskrivande. Metoden för datainsamling är semistrukturerade intervjuer av 5 lärare, med erfarenhet av engelskundervisning i mångkulturella grupper, och 10 nyanlända elever för att ge ett elevperspektiv på lärarnas beskrivningar av inkludering i undervisningen. För att säkerställa systematiskt genomförande gjordes ett för-test av intervjufrågorna. Samtliga intervjuer spelades in, transkriberades för analys utifrån Mitchells (2015) modell för inkluderande utbildning:

Figure 1. Mitchell's model of inclusive education (Mitchell, 2015, s. 11)

Resultat hittills

- Lärarnas definitioner av inkludering i engelskundervisningen beskrivs ur ett elevperspektiv snarare än ett lärarperspektiv och innehåller idémässiga motsättningar t. ex. att samma uppgifter ska göras för alla men på olika nivå eller på ett annat sätt.
- Lärare anser att inkludering är viktig i undervisningen men de olika språknivåer skapar spänningar i klassrummet
- Eleverna betonar individansvaret i att följa lärares anvisningar och ser lärarens förmåga att ge individuellt stöd i klassrummet som avgörande
- En inledande analys visar att inkludering utgör en del av skolans vision, men att inkludering i klassrummet inte motverkar risken för social exkludering socialt.
- En viktig lärarstrategi är att göra medvetna val av innehåll och att tänka kritiskt runt kulturell representation (*i den engelsk-språkiga världen*) för att inkludera elever i klassrummet.
- Inkludering i klassrummet försvåras av stora nivåskillnader i språkförmåga

Det förväntade resultatet generellt är att stödet för inkludering finns hos lärarna men att motsättningar framkommer i lärares och elevers beskrivningar av undervisningspraktiken.

Relevans

Studien kan bidra till en fördjupad lärardiskussion runt vilka konsekvenser lärarens strategier har för inkludering i klassrumsundervisningen i engelska i mångkulturella grupper.

Referenser

Bunar, Nihad. (2017) *Network of Experts working on the Social dimension of Education and Training*. "Migration and Education in Sweden: Integration of Migrants in the Swedish School Education and Higher Education Systems". NESET II ad hoc question No. 3/2017. Retrieved from <https://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2019/06/Migration-and-Education-in-Sweden.pdf>

Göransson, Kerstin, Claes Nilholm and Kristina Karlsson (2011) *Inclusive education in Sweden? A critical analysis*. *International Journal of Inclusive Education*, 15:5, 541-555, DOI: 10.1080/13603110903165141

Inclusion n.d. Retrived in *Oxford Dictionary of English* [app online]

Mitchell, D. (2015). "Inclusive Education Is a Multi-Faceted Concept". *Center for Educational Policy Studies Journal*, 5(1), 9-30.

UNESCO. (1994) *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. *World Conference on Special Needs Education: Access and Quality*. Salamanca, Spain.

151. Spår av en fortbildningsinsats

Nyckelord: kompetensutveckling, språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, SKUA-utvecklare, flerspråkiga elever

Bakgrund

Under höstterminen 2022 avslutade vi vårt första uppdrag som SKUA-utvecklare. Uppdraget innebar att stötta lärare och rektorer i grundskolan att komma i gång med ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, SKUA.

I uppdraget som SKUA-utvecklare hämtar vi inspiration från Gibbons (2018) böcker där hon skriver om vikten av kognitivt utmanande uppgifter där elever får utveckla språk och kunskaper parallellt.

Hajer (2016) pekar på vikten av att redan i planeringsarbetet vara medveten om språkets viktiga roll. Stöttande aktiviteter behövs för att bygga broar mellan vardagsspråk och skolspråk. Hajer uttrycker att detta stöd är avgörande för att elever ska lyckas och nå läroplanens mål.

Under samarbetet med skolan började vi fundera över vilka avtryck vår kompetenshöjande insats har gjort i undervisningen för flerspråkiga elever. Därför vill vi leta spår, det vill säga identifiera språkutvecklande verktyg som lärarna använder.

I våra föreläsningar presenterades olika verktyg, vilka till stor del kommer från Gibbons böcker. Med verktyg menar vi stöttande aktiviteter samt olika typer av strategier och modeller som lärare kan använda i en språk- och kunskapsutvecklande undervisning.

Eftersom vi som SKUA-utvecklare kommer att fortsätta med liknande uppdrag är det av stor vikt för oss att närmare utforska om och hur kompetensutvecklingen påverkar lärarna, undervisningen och eleverna. I planeringen av det professionella utvecklingsarbetet följer vi Timperleys (2021) undersökande och kunskapsbildande cykel.

Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att få syn på hur lärarna som deltagit i vår kompetensutveckling använder det som presenterats, det vill säga olika verktyg för att jobba språk- och kunskapsutvecklande med fokus på flerspråkiga elever.

Undersökningens syfte utmynnar i följande frågeställning:

- På vilka sätt använder lärarna som deltagit i kompetensutvecklingen de presenterade verktygen?

Metodval

Metod för undersökning

Som undersökningsmetod valde vi att filma en lektion hos två olika lärare på skolan. Ett uppföljande samtal där lärarna fick utveckla sina tankar kring lektionen och aktuellt arbetsområdet spelades in. Metoden valdes för att kunna ta del av materialet flera gånger och därmed analysera innehållet. För att kunna identifiera vilka verktyg lärare väljer och hur de används, planerar vi att ta hjälp av centrala begrepp i litteraturen. Som analysmodell väljer vi att prova att använda begreppen kontextrikedom, interaktion och stöttning (Hajer 2016). En sammanställning kommer att ligga till grund för vidare analys och diskussion.

Metod för genomförande

Materialet som används i undersökningen utgår från vår kompetenshöjande insats. Insatsen bestod av föreläsningar, övningar, litteratur samt klassrumsbesök. Vi följde lärarnas process genom att ta del av deras reflektioner.

Resultat och Diskussion

På konferensen kommer vi att presentera våra resultat och implikationer för praktiken.

Relevans

Vår förhoppning är att detta är relevant för kommande kompetensutvecklingsinsatser.

Referenser

Gibbons, Pauline (2018). Stärk språket, stärk lärandet. Studentlitteratur.

Gibbons, Pauline (2018). Lyft språket, lyft tänkandet. Studentlitteratur.

Hajer, Maaïke (2016). Språkutvecklande arbetssätt främjar lärande. Modul: Från vardagsspråk till ämnesspråk. Del 1. Språkutvecklande arbetssätt främjar lärande. Skolverket, Lärportalen.

Timperley, Helen (2021). Det professionella lärandets inneboende kraft. Studentlitteratur.

176. Casemetodik som verktyg för språk- och kunskapsutveckling

Nyckelord: casemetodik, språkutveckling, formellt skrivande, laborationsrapporter

Bakgrund

Kraven på elevernas språkliga förmåga har ökat i skolan samtidigt som barn läser och skriver allt mindre i sin vardag. Glappet mellan krav och förkunskaper ökar och skolans kompensatoriska uppdrag blir allt mer utmanande. Språkutvecklande arbetssätt inom alla skolämnen är därför nödvändigt.

Vårt utvecklingsarbete tar sitt avstamp i ett större, praktikinräna forskningsprojekt där skolor och forskare samarbetar med fokus på att skapa strategier för språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt inom olika ämnen, ett ULF-projekt. I projektet används fallbeskrivningar (case), för att presentera verklighetsnära dilemman som stimulerar till reflektion (Pihlgren, 2019). Sedan länge är det känt att det formella skrivandet är utmanande. Casesamtal med ämneslärare och tidigare forskning (Ask, 2005) bekräftar den bilden. ULF-projektet har genererat många genomförda casesamtal med lärare på olika stadier och skolor och i ljuset av dem sågs ett behov av att också ta in elevernas perspektiv.

Syfte och frågeställning

Idén föddes att använda casesamtal med elever för att ringa in vilka utmaningar de upplever gällande skrivande och därefter utforma strategier för att överbrygga dessa. Fokus kom att bli skrivandet av laborationsrapporter i kemi. Frågeställningen vi ville besvara var: Hur kan vi med utgångspunkt i casesamtal med elever bättre stötta deras progression i det formella skrivandet?

Metod

Ett case riktat mot elever konstruerades och casesamtal genomfördes med en elevgrupp i årskurs två på naturvetenskapliga programmet. Urvalet gjordes på frivillighetsbasis och utgjordes av en grupp om sex motiverade elever. Samtalet spelades in för senare analys. I analysen utgick vi från begreppen kontext, språklig stöttning och språklig interaktion (Hajer, 2016).

Casesamtalet ledde till en strategi för överföring av verktyg från svenskämnet till skrivande i kemi. Beröringspunkter för språkliga mål i båda ämnena identifierades, med syfte att succesivt testa användbara verktyg. Som ett pilotprojekt genomfördes en lektionsserie med en laboration och tre efterföljande lektioner.

Resultat och diskussion

Eleverna kunde direkt sätta sig in i caset och var engagerade i diskussionen. Casemetodiken gav möjlighet till ett reflekterande tänkande och en öppenhet i diskussionen, som vid ett normalt kursutvärderingssamtal i klassrummet kan hindras av att eleverna känner att de kritiserar läraren.

Det blev oerhört tydligt att den här formen av skrivande, att uttrycka sig så formellt och koncist som man bör, är mycket utmanande. Det var överraskande hur stor rädslan för att göra fel är. Eleverna uttryckte att de kan uppleva "skrivkramp" pga detta. Behov av språklig interaktion redan under det praktiska utförandet av laborationen poängterades. Eleverna diskuterade att det ibland upplevs som lärare har olika förväntningar på skrivandet och att lärarna behöver hjälpa eleverna mer att se vad de kan överföra i sitt skrivande mellan ämnen. Vidare nämndes insiktsfullt vikten av att träna många gånger, att börja med mycket

stöttning, t.ex. genom att skriva tillsammans och bygga steg för steg genom att först fokusera på en del av en rapport

Utifrån vad som kom fram i casesamtalet började vi överföra några av svenskämnetts konkreta verktyg för stöttning av det formella skrivandet. Eleverna blev under kemilektioner undervisade om vikten av sambandsord och referatmarkörer och laborationsrapportskrivandet bröts ner till mindre delar, vilket de upplevde underlättade processen. Framåtriktat arbetas på att överföra ytterligare verktyg från svenskämnet och att implementera strategierna i fler ämnen.

Referenser

Ask, S., 2005. *Akademisk skriftspråkskompetens i praktiken. Studenter möter universitetets skriftvärldar*, Växjö: Växjö universitet.

Hajer, M., 2016. Språkutvecklande arbetsätt främjar lärande. *Lärportalen, Skolverket*.

Pihlgren, A. S., 2019. *Casemetodik för lärare - att överbrygga klyftan mellan teori och praktik*. 1 red. u.o.:Studentlitteratur AB.

161. Case-metodiken, ett sätt att utveckla språk- och kunskapsutveckling genom kollegiala samtal.

Ett ULF-projekt

Nyckelord: ULF-projekt, case-metodik, kollegiala samtal, kontext, språkliga interaktion, språklig stöttning, GLL-protokoll, vardagsspråk, skolspråk, ämnesspråk

Bakgrund

Sedan våren 2020 har vi deltagit i ett ULF-projekt inom språk- och kunskapsutveckling i ämnesundervisningen. Syftet med nätverket är att hitta en metodik där lärare utvecklar elevernas språk och kunskaper i alla ämnen. Vi valde att använda casemetodiken som ger lärare möjlighet att gemensamt reflektera över det vardagliga arbetet och hitta lösningar utifrån olika perspektiv. Lärande sker i samspel, genom analys av problem och dilemman hämtade från verkligheten. Detta reflekterande tänkande och analys hjälper lärare att utveckla strategier för att lösa vardagliga problem på ett professionellt sätt (Pihlgren, 2019).

Syfte och frågeställning

Utifrån en pilotundersökning där lärare i olika ämnen fick ge respons på några case har vi utvecklade projektet genom att analysera de kollegiala samtalen kring de olika casen. M. Hajer (2016) menar att det är tre delar som behöver ingå i undervisningen för att en positiv språkutveckling ska ske. De tre delarna är kontext, språkliga interaktion och språklig stöttning. Vi ville därför undersöka vad pedagogerna pratade om och hur stor del av de samtalen som handlade om dessa tre delar. I ett nästa steg ville vi även undersöka om dessa kollegiala diskussioner förändrade lärarnas undervisning.

Metod

I inledningen låg tyngden att skriva fram väl fungerande case som var relevanta för lärarna. Casen ledde fram till kollegiala samtal som dokumenterades genom observationer. Analysen gjordes utifrån de språkliga begreppen: kontext, språklig interaktion samt språklig stöttning. I nästa steg fick lärarna uppgift att planera lektioner tillsammans där fokus låg på språk- och ämnesutveckling. Lektionsplaneringen behövde ha ett tydligt fokus på kontext, språklig interaktion och språklig stöttning. Lektionerna dokumenterades av lärarna genom att använda GLL-protokoll där lärare och elever svarar på *Vad har jag GJORT?*, *Vad har jag LÄRT?*, *Vad är KLOKT ATT GÖRA?* och *utvecklingsområde*. (Tiller 1999) Reflektionerna låg till grund för den gemensamma analysen i nätverket.

Resultat och diskussion

Analyserna visade att lärarna använde sig av kontext och interaktion i högre grad än tidigare. Hajer lyfter även fram betydelsen av hur språkutveckling sker genom en process från vardagsspråk, till skolspråk och till ämnesspråk. Analysen visade att denna aspekt inom språk- och ämnesutvecklingen var något som lärarna till viss del saknade i lektionerna som de planerat. Vi ser utifrån vår analys att lärare många gånger glömmer bort skolspråket.

ULF-projektet är i sitt slutskede, det återstår några konferenser, redovisningar och artiklar. Men vi på Aggarpsskolan ser att det finns en stor potential att fortsätta språk- och ämnesutvecklingen i de kollegiala samtalen. Vi ser framför allt två utvecklingsområden som skulle förändra undervisningen och där alla våra elever skulle ges ännu större möjlighet att lyckas.

Alla lärarna på skolan behöver få fördjupade kunskaper inom:

- Hur lektioner planeras utifrån ett tydligt fokus på kontext, språklig interaktion och språklig stöttning.
- Hur språk- och ämnesutveckling sker genom vardagsspråk, skolspråk och ämnesspråk och hur vi kan arbeta med detta.

Referenser:

Hajer, M. (2016). *Språkutvecklande arbetsätt främjar lärande*. Lärportalen, Skolverket.

https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/F%C3%B6rskoleklass/029-vardagssprak-amnessprak/del_01/

Philgren, A. (2019) *Casemetodik för lärare - att överbrygga klyftan mellan teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur

Tiller, T. (1999) *Aktionslärande Forskande partnerskap i skolan*. Malmö: Runa förlag

164. "Att vilja det jag måste" - spelifiering och elevmotivation

Nyckelord: Spelifiering, spelelement, inre och yttre motivation, undervisning, exekutiva funktioner

Bakgrund och teori

I Skolforskningsinstitutets sammanställningen *Spelifiering - ett lustfyllt sätt att lära*⁴ kan vi läsa att spelifiering inte är samma sak som att spela spel och att spel ofta är utformade för att underhålla eller att förmedla specifika kunskaper eller förmågor. De skiljer då på spelifiering som istället handlar om att försöka skapa engagemang och med detta ge förutsättningar för ökat lärande i t ex undervisningssammanhang, se figur 1. *Motiverande undervisning*³ så ges underlag för hur detta kan göras i undervisningen.

Skolforskningsinstitutet skriver vidare i sin sammanställning⁴ att de spelelement som ingår i studiernas spelifiering bland annat är medaljer, poäng, utmaningar, topplistor, nivåer, progressionsindikatorer och berättelser och att dessa ibland studerats enskilt och ibland kombinerade på olika sätt.

Det finns olika sorters motivation och de kan engagera på olika sätt. Man talar t ex om inre och yttre motivation. Exekutiva funktioner är ett paraplybegrepp för flera kognitiva processer som styr målriktat beteende¹. Ett vanligt förekommande sätt för skolpsykologer att mäta exekutiva funktioner är att använda sig av ett verktyg som heter BRIEF-2².

Genom att få pedagogerna att spelifiera undervisningen önskar vi inte bara att implementera spelifiering, utan samtidigt undersöka om vad det kan bidra till för eleverna. Vår frågeställning för undersökningen är på vilka sätt spelifiering påverkar elevens exekutiva funktioner.

Metod för genomförande och undersökning

Urvalet är intresserade lärare som vill pröva spelifiering i sin undervisning. Prövningen kommer ske under tidig vårtermin 2023.

Pedagoger i ett arbetslag med parallellklasser på mellanstadiet har under hösten 2022 gått en kurs baserad på Adam Palmquists bok "Motiverande undervisning - Att använda speldesign för att skapa motivation"³ för att lära sig mer om spelifiering och dess användning i undervisningen. Kursens syfte är att ge fakta och kunskap för att få igång tankar kring och planerandet av spelifiering i den egna undervisningen och den innehåller också en del spelifieringsmekanismer för att inspirera under kursens gång. Kursens syfte är även att undersöka frågeställningen ovan.

Sista delen av kursen handlar om att själv komma igång med sin spelifiering i undervisningen. Inför detta ska kursdeltagarna välja ut ca 2 elever per klass att observera. Vi har valt metoden att lärarna inför och under spelifieringen använder sig av ett operationaliserat

observationsschema utifrån exekutiva funktioner² som underlag för lärarens bedömning av hur spelifiering påverkar eleverna.

Resultat och diskussion av undersökningen

Utifrån resultatet av vår undersökning vill vi diskutera hur spelifiering kan vara ett didaktiskt verktyg för lärarens undervisning. Då vår metod för att undersöka spelifieringens effekter varit ett observationsschema över exekutiva funktioner är det också intressant att diskutera utmaningarna med denna metod och andra möjligheter att undersöka effekterna. Det kan också vara intressant att diskutera möjligheter och utmaningar med spelifieringen som sådan och hur man skulle kunna gå vidare med utvecklingsarbetet.

Referenser:

1. Carlsson Kendall, Gunilla, Leg. psykolog (2020), Att stödja exekutiva funktioner, Skolverket
2. Gerard A. Gioia, Peter K. Isquith, Steven C. Guy & Lauren Kensworthy (2013-14), BRIEF-2 - Bedömning av exekutiva funktioner hos 5-18 åringar, Hogrefe
3. Palmquist, Adam (2020). Motiverande undervisning : att använda speldesign för att skapa motivation, Spiral
4. Skolforskningsinstitutet. Spelifiering – ett lustfyllt sätt att lära?. Skolforskningsinstitutet sammanfattar och kommenterar 2021:01. Solna: Skolforskningsinstitutet. ISSN 2003-3664

186. Lärande genom Virtual Reality

- identifierade effekter av VR som bildstöd i undervisningen -

Nyckelord: digital teknik; interaktion; spontana samtal; Virtual Reality

Bakgrund

Inom ramen för Burlövs kommuns utvecklingsarbete har lärare kontinuerligt arbetat med att implementera digitala lärmiljöer i undervisningen, till exempel användandet av Virtual Reality (VR). I detta sammanhang kan VR ses som ett förstärkt bildstöd eftersom eleven befinner sig i en 360° miljö och i denna kan läraren presentera bilder som leder eleverna mot ett önskat fokusområde. Dessa kan sedan eleverna på olika sätt bearbeta, till exempel genom att muntligt berätta för kamraten vad en ser och upptäcker. Bilder i undervisningen är ett starkt incitament att öka interaktioner mellan eleverna, ökade interaktioner kan stötta eleverna i utvecklad begreppsförståelse och fördjupad förståelse för olika företeelser (jmf Lind, Pelger och Jakobsson, 2019).

Det är tydligt: om VR är ett regelbundet och återkommande inslag i undervisningen skapas förutsättningar för eleverna, genom interaktioner och spontana samtal med klasskamrater, att utveckla kunskaper och förståelse. De spontana samtalen innehåller: olika frågetyper, vägledande instruktioner, konstaterande kommentarer och intresseväckande utrop. Utmaningen för läraren är att få syn på elevernas kunskaper och förståelse under VR-upplevelsen. Det uppstår ofta intensiva samtalssituationer, i den gemensamma VR-upplevelsen, där det är svårt för läraren att uppmärksamma elevens kunskaper inom området. Här är det betydelsefullt att - genom en studie - undersöka hur eleverna på olika sätt visar kunskaper och förståelse inom ett specifikt ämnesområde.

Syfte och frågeställning

Syftet med utvecklingsarbetet är att identifiera vilka effekter VR, som förstärkt bildstöd, har i undervisningen. I VR-upplevelsen uppstår spontana interaktioner och det är i dessa vi söker svar på följande frågeställning:

- Vilka effekter identifierar lärarna i elevernas interaktioner i klassrummet under en gemensam VR-upplevelse?

Teorianknytning/tidigare studier

För att främja elevernas lärande och förståelse är det viktigt att låta eleverna förverkliga kunskap tillsammans med klasskamrater (Vygotsky, 1978), där de blir lärresurser för varandra. Vissa former av klassrumdialog är, enligt Vrikki et al. (2019), särskilt effektiva när det gäller elevens lärande. Dialogiska former av interaktioner och klassrumssamtal är fördelaktiga för lärande, vilket innebär samarbeta i situationer där eleverna för resonemang och tänkande samt möjligheter att engagera sig i klasskamraters perspektiv (Hennessy et al., 2020, Mortimer et al., 2003).

Metod

När eleverna interagerar och samtidigt befinner sig in en VR-promenad kommer vi att spela in deras spontana samtal. De inspelade samtalen analyseras kvalitativt och kategoriseras för att möjligen ge svar på frågeställningarna.

Resultat och diskussion

Lärarna har identifierat synliga effekter när eleverna använder VR i undervisningen: ökad muntlig aktivitet, förbättrad begreppsförståelse, förstärkt gemensamt lärande, varierade sätt att visa kunskaper och förmågor, ökat bedömningsunderlag.

Relevans

Det är av vikt att undersöka ny framväxande teknik som på olika sätt används i skolan för att öka elevers lärande. Det är dessutom betydelsefullt att elever utvecklar digital kompetens och förståelse för olika digitala verktyg samt hur dessa på olika sätt kan användas.

Referenser

- Hennesy, S., Howe, C., Mercer, N., & Vrikki, M. (2020). Coding classroom dialogue: Methodological considerations for researchers. *Learning, Culture and Social Interaction*, Volume 25, 2020, <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2020.100404>
- Lind, J., Pelger, S., & Jakobsson, A. (2019). Students' ideas about technological systems interacting with human needs. *Int J Technol Des Educ* 29, 263–282 (2019). <https://doi.org/10.1007/s10798-018-9449-0>
- Mortimer, E., & Scott, P. (2003). *Meaning making in secondary science classroom*. Open university press
- Vrikki, M., Wheatley, L., Howe, C., Hennesy, S., & Mercer, N. (2019). Dialogic practices in primary school classrooms, *Language and Education*, 33:1, 85-100, DOI: 10.1080/09500782.2018.1509988
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society. *The development of higher psychological processes*. Cole, M., John-Steiner, V., Scribner, S., & Souberman, E. (Eds.) Cambridge, MA: Harvard University Press

165. Självständiga barn när det passar oss och verksamheten

När vi prövade ett barncentrerat undervisningsupplägg blev vi förundrade över hur barnen agerade i undervisningssituationen. Barnen hittade ett nytt material, som vi förskollärare designat utifrån våra observationer och reflektioner kring vår pedagogiska dokumentation av barnens lek.

När barnen möter materialet sker en för oss oväntadsituation. Barnen är passiva och söker bekräftelse istället för att börja utforska och leka med det nya materialet. Detta förundrade oss, för visst har vi självständiga utforskande barn i förskolan?

Vi har sedan våren 2021 varit en del av ULF-nätverket *Didaktisk modellering i förskola* ([Länk till hemsida](#)) via Malmö universitet. ULF står för Utveckling, Lärande och Forskning. Som deltagare i nätverket har vi förväntats pröva och utveckla vår undervisning utifrån olika didaktiska modeller. En av de modeller vi prövat är ett didaktiskt och poststrukturellt informerat undervisningsupplägg.

När vi prövade detta upplägg blev vi förundrade, då barn som vi vanligtvis upplever är självständiga blev passiva och sökte bekräftelse för att få använda materialet som vi presenterade. Detta fick oss att bli nyfikna på att undersöka barnens självständighet. Varför är inte barnen självständiga vid den prövade undervisningstillfället?

Utifrån våra reflektioner kom vi fram till följande frågeställning: Vad uttrycker barnen som hindrande för att starta undervisningsaktiviteten i prövad undervisningsupplägg?

För att undersöka detta kommer vi analysera vår data som kommer bestå av film från två undervisningssituationer där vi prövar didaktiskt och poststrukturellt informerat undervisningsupplägg. Vi kommer använda oss av didaktiska trianglar (Vallberg Roth, m fl, 2020, s.60) när vi analysera våra filmer. Utifrån den didaktiska triangeln kommer fokus ligga på relationerna mellan det materiella, barnet och icke förutbestämt innehåll och vi förskollärare distanserade oss från undervisningssituationen.

I vår analys kommer vi också använda oss av Guy Brousseaus didaktiskt kontrakt som Delacour (2016) definierar som lärarens förväntningar på den lärandes beteende och ansvarsområde, samt den lärandes förväntningar på lärarens beteende och ansvar i en lärandesituation.

Vår ambition är att kunna presentera ett resultat under konferensen som underlag för att diskutera hur barns självständighet särskiljer sig i olika undervisningssituationer och hur normer och lekregler styr denna självständighet.

Referenslista

Delacour, L. (2016). Mathematics and didactic contract in Swedish preschools. *European early childhood education research journal*, 24(2), 215-228.

Vallberg Roth, A.-C. aut, Holmberg, Y. aut, Löf, C. aut, & Stensson, C. aut. (2020). *Didaktik : flerstämmig undervisning i förskolan* (Upplaga 1.). Studentlitteratur.

179. Utvecklingsarbete för att stärka, synliggöra och fördjupa barnens lärande

Nyckelord: Relationer, läraridentitet, lyckas, fördjupat lärande

Bakgrund

På Elinebergs förskolor vill vi att alla barn ska lyckas! Att lyckas innebär att vi ser effekter av den undervisning vi genomför i förskolan och att alla barn tror på sig själva.

Vi såg ett behov av att stärka våra barns utveckling och lärande. En grundläggande del i detta var att öka närvaron och arbeta med förebyggande relationsskapande. 'Den utforskande spiralen' blir ett konkret sätt för pedagogerna att se och vara delaktiga i denna utveckling.

Frågeställningar/syfte

Hur kan vi arbeta konkret och systematiskt med att stärka barnens utveckling och lärande så att de kan lyckas och själva blir medvetna om det?

Teorianknytning/tidigare studier

'Den utforskande spiralen' utgår från att stärka och utveckla barnens lärandeidentitet. Kaser & Halbert (2022) menar att bakgrunden till att varje barn kommer att lyckas handlar om de relationer som barnet känner att de har omkring sig och det förtroende som vi ledare kan ge dem i sin utveckling och sitt lärande, vilket vi också kan se i Skolverket (2018).

Barnen är det centrala i arbetet, det handlar om att byta fokus från ett statiskt tankesätt till ett dynamiskt tankesätt (Dweck, 2015). Kaser & Halbert (2022) menar att de fokuserar på ett fördjupat lärande:

- **Vad pågår för våra lärande?** För att försöka förstå de lärande.
- **Hur vet vi det?** Vi söker evidens och förståelse och utgår inte från antaganden.
- **Varför är det viktigt?** För att varje barn ska känna att de har någon som tror på dem och känna att de kan lyckas.

Att använda sig av frågorna i sin undervisning, innebär att vi vågar stanna upp och fördjupa oss. Vi söker evidens för att det faktiskt sker ett lärande (Kaser & Halbert, 2022)!

Metod

I 'Den utforskande spiralen' finns det två centrala frågor:

- Kan du namnge två personer som tror att det kommer att gå bra för dig i livet?
- Vad är det du lär dig just nu och varför är det viktigt?

Vi började med att utgå från dessa frågor, vad betyder dem för vår förskola? Vi arbetade fram ett gemensamt förhållningssätt så att alla kan vara delaktiga och göra vårt arbete begripligt, alla barn måste ha goda relationer för att utvecklas. Vi pratade också om att barnen måste få en förståelse för vad det innebär att lyckas och att vi måste synliggöra det för dem, exempelvis "du lyckades att hålla upp mjölken". När vi sedan arbetar med våra kontinuerliga reflektioner, dokumentationer, planeringar och systematiska kvalitetsarbetet, så ställer vi oss frågan: vad är det barnen gör just nu? Hur vet vi det? För att verkligen förstå genom att hitta evidensen, för att vi inte ska göra antaganden.

Diskussion och resultat

När vi arbetat utifrån 'Den utforskande spiralen' i vår verksamhet så kan vi se att pedagogerna har utvecklat ett gemensamt tänk om värdet av de positiva relationer. Att de positiva relationerna är grunden i allt som vi gör på förskolan och en förutsättning för att barnen ska kunna lära och utvecklas. Genom att bli medvetna pedagoger och få ett konkret verktyg att arbeta med så blir det också enklare att se både den utveckling som sker och vad som behöver vidareutvecklas.

Vi kan även se en förändring hos barnen i deras förståelse för sin egen utveckling, att de stärker sin lärandeidentitet genom att vi sätter ord på och benämner deras lyckande.

Referenser:

Dweck, C (2015). *Mindset: du blir vad du tänker*. Stockholm: Natur och kultur.

Kaser, L & Halbert, J. (2012). *Leading through spirals of inquiry*. Winnipeg: Portage & Main Press.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket

156. Skriftliga prov i yrkesinriktade kurser på Komvux

Nyckelord: Provkonstruktion, inkludering, yrkesutbildning, vuxenutbildning

Många elever i vuxenutbildningens yrkesutbildningar har bott en relativt kort tid i Sverige eller saknar ett utvecklat skolspråk av andra anledningar. En konsekvens är att skriftliga prov kan upplevas som en svårhanterad utmaning av både elever och lärare.

Detta forskningsbaserade utvecklingsprojekt på vård och omsorgsutbildningen på Komvux Malmö syftar till att utveckla nya metoder och kollegiala arbetssätt som kan användas för att stärka arbetet med skriftliga prov samt bidra till kunskande om hur skriftliga prov kan utformas för att synliggöra elevens förmågor och kunskaper i yrkesinriktade kurser.

Denna utmaning har även identifierats av forskare och författare som menar att det är svårt att hitta bra examinationsformer för den aktuella elevgruppen eftersom "kunskapskravens språkliga dimension gäller alla elever men blir extra tydlig för elever som inte har svenska som modersmål" (Rydell, 2021, s. 6). Enligt Gannå (2021, s. 22) kan det i vårdutbildningar för vuxna ofta uppstå frågetecken kring:

1. Speglar elevsvaret allt det eleven förstår eller visar det bara det eleven förmår uttrycka? ...

2. Speglar elevsvaret något eleven har lärt sig utantill och egentligen inte alls förstår?

...

Många betonar att det behövs en tydlig konstruktiv länkning (Biggs & Tang, 2011) mellan kursplanen och dess mål, undervisningen och examinationsformerna för att bedömningen ska fungera (se ex Tsagalidis & Andersson, 2020). En tydlig länkning gör också att provsituationer blir lättare att hantera och förstå, för "när eleverna väl kommer till de examinerande momenten ska de alltså "känna igen sig"" (Rydell, 2021, s. 1).

I detta projekt har en grupp bestående av lärare, specialpedagog, förstelärare och skolledare samarbetat med forskarutbildade lärare i kommunens stödorganisation och förvaltningen. Arbetet inspirerades av aktionsforskning (Rönnerman, 2012) och genomfördes i två cykler med flera steg.

Cykel 1:

- Analys av ämnes- och kursplan och betygskriterier (Vård och omsorgsarbete 2)
- Design av nytt fallbaserat prov
- Genomförande och sambedömning av prov
- Intervju med elever
- Kvantitativ analys av vilka frågor som genererade tydliga eller svårtydda provsvar
- Kvalitativ analys av varför frågeställningarna resulterade i tydliga eller svårtydda Provsvar

I cykel 2 användes erfarenheterna för att justera provet och sedan genomföra och analysera det nya utfallet på liknande sätt.

Resultaten visar att det uppdaterade provet i cykel 2 gav betydligt tydligare provsvar.

Gruppens analyser av proven, elevsvaren och förändringarna synliggör en rad aspekter som är viktiga att beakta när lärare designar prov där fallbeskrivningar används för att knyta provsituationen närmare den yrkesroll eleverna utbildar sig för. Exempelvis:

- Det är viktigt att vara tydlig om frågor rörande exempelvis regler eller begrepp gäller

1) den generella definitionen eller

2) vilka delar eleven ser och kan identifiera i det aktuella fallet.

- Relationen mellan frågor blir viktig. Det är lätt hänt att frågor överlappar varandra och att provets "berättelse" då blir otydlig.

- Det är viktigt att använda ett tydligt och rakt språk och undvika nya begrepp och termer som inte fått fokus och förklarats i undervisningen.

Gruppens arbete har även resulterat i en trestegsmodell för kollegialt arbete som kan användas för att utveckla skriftliga prov. Denna beskrivs närmare under presentationen.

Referenser

Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University*. McGraw-Hill Education.

Gannå, L. (2021). *Att utveckla en integrerad språk- och yrkesdidaktik*. Nationellt centrum för svenska som andraspråk. Hämtad från:

<https://www.andrasprak.su.se/publikationer/ncs-%C3%B6vriga-publikationer/hur-kan-man-sona-l%C3%A4rare-t%C3%A4nka-och-undervisa-i-spr%C3%A5k-och-yrkesintegrerande-undervisning-1.540395>

Rydell, M. (2021). *Bedömning av språk- och kunskapsutveckling*. Skolverket. Hämtad från https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/4-specialpedagogik/Vuxenutbildning/115_stodstrukturer_for_undervisning_pa_komvux/del_03/Material/Flik/Del_03_MomentA/Artiklar/SP24_VX_03A_01_bedmning.docx

Rönnerman, K. (2012). *Aktionsforskning i praktiken - förskola och skola på vetenskaplig grund*. Studentlitteratur.

Tsagalidis, H. och Andersson, P. (2020). Bedömning och validering av vuxnas kunskap och kompetens. I Fejes, A., Muhrman, K. & Nyström, S. (red.) (2020). *Om vuxenutbildning och vuxnas studier: en grundbok* (s. 253 - 276). Studentlitteratur.

155. Att integrera språk och ämne i yrkesutbildning för vuxna elever med svenska som andraspråk

Nyckelord: vuxenutbildning, kombinationsutbildning, inkluderande undervisning, språkutveckling, svenska som andraspråk, yrkesutbildning

För att öka nyanlända vuxnas möjligheter att etablera sig i samhället och arbetsmarknaden förespråkar regeringen kombinationsutbildningar där elever utvecklar det svenska språket och ett yrke parallellt. Forskare som intresserar sig för denna elevgrupp har under senare år betonat att relationella aspekter (Fejes m.fl., 2020) är viktiga för att få till stånd en inkluderande undervisning som stärker utsatta gruppers möjligheter att klara utbildningar och delta i yrkeslivet och samhället (Ljungblad & Berhanu, 2020). Andra betonar att det behövs ett nära samarbete mellan språk- och ämneslärare för att kunna skapa en inkluderande och språkutvecklande undervisning i yrkesinriktade utbildningar (Rubin, 2019). Trots detta riktar tidigare rapporter om kombinationsutbildningar inte fokus mot ämnesintegrering (Strategirådet, 2019).

Under flera år drev Komvux Malmö en kombinationsutbildning där relativt nyanlända vuxna fick möjlighet att lära sig svenska och ett nytt yrke inom vården i en ämnesintegrerad och sammanhållen utbildning. Trots att de elever som antogs inte hade nått till den nivå i svenska som vanligtvis krävs för att påbörja yrkesutbildningen visade det sig att de ofta klarade både yrkeskurserna och kurserna i svenska bättre än eleverna i de ordinarie utbildningsvarianterna. För att få syn på vad som gjorde att den ämnesintegrerade kombinationsutbildningen tycktes fungera bra genomförde yrkeslärare, svenska som andraspråkslärare, förstelärare samt bibliotekarie ett forsknings- och utvecklingsprojekt. Syftet med projektet var att bidra till kunskande om utbildningsformen och aspekter som är centrala för språk- och ämnesutvecklande lärandemiljöer. Den övergripande forskningsfrågan har varit:

- Vad kännetecknar kombinationsutbildningen på Komvux Malmö enligt undervisande lärare?

Ett särskilt fokus riktades mot:

- Vad utmärker samarbetet mellan språk- och vårdämne?
- Vad har upplevts som betydelsefullt i samarbetet mellan språk- och vårdlärare?

I projektet fick lärarna stöd av vetenskaplig utvecklingsledare från Pedagogisk inspiration Malmö och forskare med expertkunskaper inom området från Högskolan i Kristianstad. Enhetens rektorer gav också sitt stöd till projektet och hjälpte till att skapa förutsättningar. Studien bygger på semistrukturerade och djupgående gruppintervjuer med de lärare som utvecklade och arbetade med utbildningen. Intervjuerna transkriberades och analyserades i tre steg för att synliggöra viktiga teman i materialet (Braun & Clarke, 2006).

Analysen synliggjorde fyra teman som kännetecknar och till vissa delar skiljer den ämnesintegrerade kombinationsutbildningen från andra utbildningsupplägg: En utbildning med tydligt yrkesfokus; En elevgrupp med en mångfald erfarenheter; Ett givande samarbete mellan lärare som stärker undervisningen; Ett socialt sammanhang för relationer och lärande. Resultaten pekar mot att utbildningen är ett exempel på hur aspekter som lyfts i forskning om språkutveckling, inkludering och relationella perspektiv kan växa fram och omsättas i konkret undervisningspraktik.

Gruppens fortsatta analys synliggör att lärarnas ämnesintegrering och gemensamma planeringsarbete kring ämne och språk varit helt centralt för utvecklingen av utbildningsupplägget. En rimlig slutsats är att det blir svårt att nå de fördelar med en ämnesintegrerad kombinationsutbildning som synliggörs i resultaten och också lyfts fram i forskning (exempelvis Fejes m.fl., 2020, Ljungblad & Berhanu, 2020, Rubin, 2019) om lärare inte ges goda förutsättningar att bedriva liknande samarbeten.

Referenser

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Fejes, A., Schreiber-Barsch, S., & Wildemeersch, D. (2020). Adult education and migration: A relational matter. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11(3), 269–273.

Ljungblad, A-L., & Berhanu, G. (2020). A Change in Interpersonal Relational Capital: Through mentoring relationships and homework activities in a university setting. *International Journal Of Special Education*, 35(1), 5–17.

Rubin, M. (2019). *Språkliga redskap – språklig beredskap: en praktknära studie om elevers ämnesspråkliga deltagande i ljuset av inkluderande undervisning*. [Avhandling] Malmö universitet, fakulteten för lärande och samhälle.

Strategirådet (2019) *Utvärdering av kombinationsutbildningar för utrikes födda*. Slutrapport 20 juni 2019. Strategirådet.